

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
Vegyes rovatokkal

MEGJELENIK
minden szerdán.
Egyes szám ára 20 Kr.

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Egész évre... 10 ft —
Fél évre..... 5 „ —
Negyedévre.. 2 „ 50

Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségéi és kiadóhivatalába

BUDAPEST
Bálvány - utca 11.
küldendők.

Első évfolyam 25-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. június 18.

A fővárosi választások.

Az összes lapok a legnagyobb meglepéssel konstataáltak a fővárosi választók higgadt magatartását és mintául állították az ország elé a fővárosi választások szabályosságát. Kétségtelen, hogy ezt részben a választók emelkedettebb műveltségének és a választási elnökök tapintatosságának lehet tulajdonítani; de csupán részben. A fővárosi választók itt a kereskedelem és ipar góczpontjában, a legkülönbözőbb hivatalok székhelyein sokkal inkább elvannak foglalva saját ügyeikkel, semhogy annyira átengednék magukat a választási izgalmaknak, mint a vidékiek. Ott a gentrynek a választás idején, alig akad érdekesebb kedvtelése a korteskedésnél, egészen ennek élhet, a nép pedig siet megragadni az alkalmat, melyen ingyen dárídozhat.

Sajnos, hogy a fővárosi választások csupán a külső rend tekintetében szolgálhatnak mintául, egyéb tekintetekben épen nem. Az országos szempontok helyett jobbra a helyi érdekek voltak határozók. Látszott ez már a jelölteken is, a II. III. VI. kerület csupa oly jelöltet állított, kik csupán saját kerületükben czelebritások.

Az I. kerületben hivatalnokok választották osztályuk egy kiválóját, az V. kerületben egy vallásfelekezet egyik legkiválóbb képviselőjét. Mindkettőben a személyt, nem a politikai egyéniséget. A IX. kerületben erős ellenzéki áramlatok voltak, de az intelligencia elfojtotta őket épen azokért az előnyökért, melyeket egy miniszter-képviselő nyújthat.

Erős küzdelem csupán két kerületben volt. De egyikben sem az elvek küzdtek. A belvárosban nem a mérsékelt ellenzéki politika harczolt, a nyíltan bevallani nem mert kormánypártival, hanem harczoltak a hatalmas városi klikk, a sasok ellen azok, kik e klikk uralmát megtörni akarják.

Az Erzsébetvárosban pedig egy szintén igen hatalmas de emelkedőben levő és több lelkes hivat, mint ellenséget szerzett klikk aratott diadalt. Ez az egyetlen kerület, melynél a választás vezetése nem volt egészen mintaszerű. Az ellenpárt kívánalmait nem egészen törvényes alapon mellőztettek az elnök által és annak megtagadása, hogy az ellenfél jegyzőkönyvbe igtathassa panaszait, erős jogsérelem volt. Azt sem állítanók az elnöki köteles pártatlanság eszményeül, a mi közvetlenül a választás után történt. Az elnök sietett a lövölde kertjébe és ott a borozgató társaság előtt az emelvényen, heves szónoklatot

kezde, valóságos dithiramszerű hangon hirdette, hogy «Győztünk!» és emlegette a nehéz küzdelmeket (korteskedéseket,) melyekbe a győzelem került. Választási elnöknek nem pártvezér való, de oly egyén, kit mély megfontolása, higgadsága a pártok fölé helyez.

Az összes kerületek közül, csupán a VIII-ikban győzött az ellenzék. A kormánypárt azt állítja, hogy egyedül az ő elnézése által, mert ha jelöltet állít, Szilágyi megbukik. Ezt kötve hisszük, ez a három év előtti választásoknál sem sikerült, legfőleg a függetlenségi pártnak a kettészakadás daczára is világosan nyilvánult szaporodása. Ha kormánypárti jelölt is van, pótválasztást tett volna szükségessé, de alig kételkedhetünk, hogy a függetlenségi párt e pótválasztáson inkább szavazott volna Szilágyira, mint kormánypártira és így a választás végeredménye a kormánypárti jelölt által semmi változást nem szenvedett volna.

Mi a választások alatt a *nem választók* magatartását illeti, ez sokkal élénkebb volt, mint a választóké.

Különösen az Erzsébet-város hemzsegett az Eötvös-tollat viselő és Eötvöst teli torokkal éltető targonczásoktól és gyermekektől; utóbbiak közül azonban némelyik gúnydalt is énekelt Eötvösre. A nők is rendkívül kitűntették lelkesedésüket. A nem választók zajos csoportosulását e kerületben minduntalan az előnyomuló katonaság akadályozta meg, egyuttal a békés közlekedést is háborítva és sok választónak a szavazati helyiségbe lépést lehetlenné téve. A IX. kerületben az elégedetlen függetlenségi nem-választók, valóságos ostromzárral vették körül a Kéménypárt helyiségeit és csupán órák mulva sikerült valakinek kiszökni a katonaságért, mely a zavargókat szétverte. Ily jelenetek tarkázták a fővárosi választásokat.

Mi aligha hisszük, hogy a fővárosi választások bármely irányban is hangadók lettek volna a vidéken, mely mindenütt a saját általános politikai, vidéki vagy egyéni érdekei szerint választott.

A mi fontosabb a választásoknál.

Bármily zajjal és élénkséggel folynak az ideai képviselőválasztások, mire legközelebbi számunk megjelenik, már véget értek és a mai izgatottságnak még nyomát sem találjuk. Így szokott ez lenni Magyarországon, és nagyon jól van ez így. Egy hét mulva már tudni fogjuk, 20 vagy 30 taggal kisebb vagy nagyobb-e a kormány-

párt és ugyanannyival szaporodtak vagy megfogytak-e az ellenzéki pártok. És a mint az eredmény tudva lesz, Magyarország lakosságának zöme egy másik, a követválasztásnál még fontosabb aktushoz fog: kezdetét veszi az aratás.

Hogy milyen fontos Magyarországra nézve az aratás, arról felesleges írni. Tudja azt mindenki, hogy egy rossz termés mily káros következményekkel van ugy az ország, mint az egyesek háztartására. De nemcsak bent az országban, külföldön is nagy érdeklődéssel viseltetnek a magyarországi termés iránt és azt legjobban illusztrálják a magyar állam-adósági kötvények árfolyamai, melyek jó aratási kilátáskor emelkednek, kedvezőtlen kilátáskor hanyatlanak.

De számos az életből vett példákkal is bizonyítható, hogy talán egyetlen termelő államban sem oly fontos tényező a termés eredménye, mint nálunk. A választások első napjai meghozták a várva-várt esőt, mely nélkül ideai termésünk nagyon hiányos lett volna. És tudunk akárhány esetet, hogy választókat, elkeseredett választókat, kiknek jelöltjük megbukott, teljesen megvigasztalt a magasból aláhulló áldás. De nemcsak a termelő és a kereskedő, a kormány is elsőrendű tényezőnek tekinti az aratási eredményt. Ha jók a kilátások, az adóvégrehajtók szigorú utasítást kapnak az adók szigorú behajtására, mi ugyan jó esztendőben felesleges, mert a magyar nép, ha teheti, a legloyalisabban fizeti adóját. Ha jó a termés, a pénzügyminiszter nagyobb merészséggel tervezi az új adókat és a régiéket felemelését.

Igen jó mondást hallottunk tárgyunkra nézve Szapáry gróf pénzügyminisztertől. A főváros egyik legkellemebb helyén, a redout-kioszkban ült többed-magával és élénken társalgott finantz kapacitásokról. Végre maga a pénzügyminiszter úgy döntötte el a magyar pénzügyi tekintélyekről folyt vitát, hogy azt mondá: «Magyarországon a legjobb pénzügyminiszter az aratás».

És igaza van, mert jó termés nélkül lehet a pénzügyminiszter a világ legnagyobb zsenije, nem fog annyi adót behajthatni, hogy az államháztartási szükségleteket is fedezze és az adóságok kamatait is fizesse.

Nem tuloztunk tehát, mikor azt mondtuk, hogy a követválasztásoknál nem csekélyebb fontosságú aktust képeznek az aratási munkálatok.

Hogy milyen lesz ideai aratásunk, annak részleteibe itt nem bocsátkozhatunk. Általában jó közepes termést várnak és az eredmény reméljük kárpótolni fogja az összes pártokat a választásoknál szenvedett veszteségeikért.

Az új filippika.

Nem csalódtunk, a horvát országgyűlés napról-napra szebb jeleneteket és magasabb szónoklati remekműveket tár a világ elé. A múlt héten Kamenár ezt mondta:

«Tudják-e azok az urak, (mi magyarok), hogy a horvát nemzet hány millió *akó* vért ontott el királyáért? Azt hiszik talán, hogy nem is vagyunk királyság mi, a kik a magyarokat Erdélyországig kergettük, s ti félték e *barbároktól*, akik agyonütik egymást és nem is érdemlik meg, hogy mi velük bajlódjunk.»

Falstaffi humor volna e szavakban, ha a szinpadról hangzanának, de mit mondjunk egy tartománygyűlésről, mely bohózatok színhelyévé változik?

Máskülönbén a horvát képviselőknek csupán fellépése, bohózat, az indulatok, melyek bennük forrnak és őket ily fellépésre ösztönzik, nagyon is komolyak, nagyon is figyelemre méltók.

A Kamenárok hangja az, melyen az utczák esőcselékét izgatták ellenünk czimereink letépésére. Ez a hang visszhangra talált a horvát népnél és most a Kamenárok elég erőseknek érzik magukat arra, hogy fölöslegesen találják a mérsékletet a tartománygyűlésen is. Ohajtásuk teljesült, a magyar kormány megtette, a mit ők kívántak, levétette a czimereket, melyek neki szemet szúrtak. Most zajongnak tovább, hiszik, hogy ezentul is sikere lesz az ő zajongásuknak. Mentől dühösebb szidalmakat szólnak, annál több előnyt remélnék nyerni.

Ideje volna, hogy jutnának kormányra azok, kik e hitből a horvátokat kiábrándítani képesek volnának.

Politikai hírek.

Hazánk. Egyik laptársunk helyesen jegyezi meg, hogy ez idei választásoknál nem politikai elvek, hanem társadalmi és személyi kérdések küzdöttek egymással és ennek tulajdonítható, hogy az izgatottság és pártküzdelem, némely kerületben a végletekig fokozódott. A választási eredmények sok helyen igen meglepőek és lehetetlen legalább némelyikre rá nem mutatnunk. Keszthelyen például állandóan *Falk* kormánypárti jelölt, két vagy három ízben választatott meg egyhangulag. Ez évben is egyhangulag választatott meg *Unger függetlenségi* párti. Az eddigi eredmények után itélve, ugy látszik, hogy a szabadelvű pártnak lesz ugyan többsége, de nem olyan, minőt reméltek. Arra különben nem volt még eset, hogy kormányt a választások buktatták volna meg és nem is lesz addig míg a maihoz hasonló hatalommal vezeteti a választásokat. Különbén az ellenzéki pártok sem lesznek erősebbek, mert a hány kerületet a szabadelvű, mérsékelt ellenzéki és függetlenségi párt veszit, körülbelül annyit nyer az antiszemita-párt, mely 18—20 tagot számlál és mindenesetre tényezőként fog szerepelni, mert elengedően vannak arra, hogy bármely indítványt benyujtsanak és az országgyűlés kénytelen lesz az indítványokkal foglalkozni. — A *horvát országgyűlés* szokott kedélyességgel folyik és utjabban már a bánnak is kijut *Starcevičsék* gorombaságaiból. — A megválasztott képviselők teljes névsorát legközelebbi számunkban közöljük.

Ausztria. A birodalmi gyűlés szünetel és folyamatban vannak a tartománygyűlési választási mozgalmak. Figyelemre méltó, hogy a felső-ausztriai parasztok emancipáltak magukat a kormánypárttól és «a pártok fölé» helyezkedtek, külön közgazdasági programmal, melyben benne van a vámok felemelése és egy tőzsdeadó behozatala. — Nagy szenzációt kelt osztrák szomszédainknál egy tiroli lap, a «Tiroler Stimmen» egy czikke, mely ismét fölveti a *német-római császár* kérdését. Azt mondja, hogy a *protestans német császárság* megalapításával a *római-német császár* czime, mint a katolikus egyház védnök-ura, nincs megszüntetve. A pápának még ma is jogában áll, egy katolikus fejedelmet német-római császárrá koronázni. A cikk legérdekesebb pontja így hangzik:

«Ha szemlét tartunk az uralkodók felett, mindenkinek arra a meggyőződésre kell jutnia, hogy a pápa választása csak is a *habsburgi törzs egyik tagjára eshetik*. Mert az uralkodó családok közt egy sines, mely annyira vallásos lenne, mint az. És a ki a jótémények jegyzékét tanulmányozná, azt találná, hogy a habsburgi uralkodók évszázadok óta kifogyhatatlanok a jöttévésben. Az isteni gondviselésnek tetszett is oly szív és élettartammal megajándékozni e dynasziát, mint míg egyiket sem. Már több, mint 600 év óta virágozik. Lehetne-e csodálkozni, hogy épen e gondviselés a *római császári koronát ismét egy habsburgi fejére tenné?* Magának, Ausztriának kivetése Németországból, nyújt erre kezességet, mert a mivel vétkezünk, azzal büntethetünk. De azzal vétkeztek, hogy Ausztria törvényes örökétől kiterjesztetett és Ger-

mánia szivétől elszakított. Ebből kifolyólag el nem határozott dolog, hogy *Habsburg*, Ausztria personificatiójai, a legszebb jövőnek megy elébe; *ismét megkapja Németország koronáját*, — még pedig békés uton. . . . »

Magától érthető, hogy e cikk nemcsak Ausztriában, hanem Németországban is nagy feltűnést keltett. — Egyéb fontosabb dolog nem fordult elő Ausztriában, mert az lényegtelen, hogy az egyesült ellenzék, a felmerült hírekkel szemben kijelenté, hogy kebelében nincs szakadás.

Németország. Az államtanács kezd valóságos tengeri kigyóvá fejlődni. Majd megalakulását jelentik, majd későbbre halasztását, és most legujabban azt, hogy az államtanácsra vonatkozó iratok még nem terjesztettek a császár elé, jóllehet a múlt héten már «meg volt erősítve» a hír, hogy az államtanács elnökévé a trónörökös, és alelnökévé *Bismarck* neveztetett ki. — A közvéleményt most leginkább a birodalmi gyűlés új épületének alapkövetésénél előfordult események foglalkoztatják. Erre vonatkozólag *berlini levelezőnk* következőleg írja le benyomásait:

«A német parlament épületének alapköve fényes ünnepélyesség közepett tetetett le. A császár oldalán a hatalmas kancellárral és környezve az ő hű és hős tábornoki karától képezte az ünnepélyesség központját. Azután jöttek az egyház képviselői és — végre madártávlatból, a parlament tagjai is néma tanúi lehettek, miként czelebrál egy idegen testület azon az ünnepélyen, melyen az először őket illelné. A czeremonia illetén rendszerében az uralgó korszellem tükröződik vissza. Mintha minden létező nagyság talpköve a fegyveres erőben gyökeredznék, mintha a népek jövő boldogságának talaját, a kiontott vér volna hivatva megtermékenyíteni. Polgárerény, béke, áldás üres fogalom; a polgári jog követelésének hangja elvész a kardcsörgés zajában. A parlament épületének alapkövetése azt bizonyítja, hogy Poroszország ma tulnyomólag katonai állam s hogy a jövőben is az akar maradni. Az állami hatalmat a nyers erő képviseli.»

A *tőzsde-adójavaslatra* vonatkozólag, a birodalmi gyűlésen a kormány kijelenté, hogy azt nem *Bismarck* kérésztette és az eszme sem származik tőle. Annyi tény, hogy a tőzsdeadót beakarják hozni és ép azért talányos, miért tartja szükségesnek *Bismarck*, hogy az adót ne hozzák kapcsolatba az ő nevével. Igen valószínű, hogy *Bismarck* nem tartja lehetetlennek, hogy valamikor céljai elérése végett szövetkeznie kell a tőkével és akkor a tőzsdeadó odiuma sem fogja ezt akadályozni.

Franciaország. Ujabb időben sokat foglalkozik a francia sajtó azzal, hogy *Viktor* herczeg, Plon-Plon fia, honnan kapja évi járadékát. A «Times» párisi levelezője, erre vonatkozólag beszélgetést folytatott a második császárság egyik miniszterével és ez biztosította, hogy *Viktor* herczeg tiz bonapártista képviselőtől kap évi 4000 frankot. — *Az egyiptomi konferenciára*, illetőleg az angol-francia egyezséget illetőleg nagy mérsekletet tanusítanak a francia lapok és úgy látszik teljesen megbiznak abban, hogy a francia kormány megőrzi a köztársaság érdekét Egyiptomban.

Angolország. Az angol kabinet még mindig nem tett közlést a parlamentnek a Franciaországgal kötött egyezségről. A késés oka úgy látszik a következő: Az angol sajtónak az egyezség ellen való agitációja célzott ért, s mint hírlik, az egyezség szövegezését oly módon változtatták meg, hogy úgy francia, mint angol részről képzelhetetlennek tartják az angol parlament által való elvetését s ennek következtében a Gladstone-kabinet bukását. *Berbert* az arabok bevették és egy szemtanu következő leírását adja a bevételnek:

«Az elszánt védelem daczára az arabok megostromolták a várost, lemészárolva 1500 katonát és 2000 férfi lakost. A helyzet sokkal veszélyesebb most, mint a mikor Koroskóba érkeztek. Dongola nagy veszélynek van kitéve és ha e város elesnék, a máhdi

további előhaladásától kellene tartani. A máhdi 35,000 emberrel Dongola felé vette útját. Azt hiszi, hogy a várost a ramazán kezdete előtt, 12 nap alatt meghódítja.»

Belgium. A klerikális párt megbuktatta a szabadelvű pártot. A bukás részletei a következők. A helyszini kamarának ez időszerint 138 tagja van és most lejárt 69-nek a mandátuma. Ezek közt 40 klerikális és 29 szabadelvű. A választásoknál a klerikálisok nemcsak annakelőtti 40 mandatumokat nyerték vissza, hanem még elhódítottak 26 szabadelvű kerületet. A fényes győzelem első eredménye az, hogy élénk sürgönyváltás van folyamatban Brüsszel és Róma közt és bizonyára új alakulást fognak nyerni a Belgium és a vatikán közti viszonyok.

Szerbia. A szerb-bolgár konfliktusra vonatkozólag felhivatalosan a következőket jelentik: A bolgár-szerb konfliktus békés elintézésére Németország indította meg a diplomáciai akcióit, s azonnal hozzácsatlakozott Ausztria-Magyarország és Olaszország, később melléje sorakozott Anglia is. Az orosz követ is ebben az irányban működik. E hatalmak együttes eljárása, melytől a konfliktus teljes kiegyenlítését várják, már is nagy eredményre vezetett, mert a bolgár kormány visszavonta határőrségét Bregovó mellől. A bolgár kormány nem akar olyan lépést tenni, mely a mostani helyzetet még bonyolultabbá tehetné.

SZÉPIRODALOM.

A p a i ö r ö k s é g.

— Elbeszélés. —

(4. folytatás.)

IRTA: REVICZKY GYULA.

A temetést rendező intézet elküldte kis- és nagyvámosi Fejérházy Béla festett czimerét, (veres mezőn vágató lovag kivont karddal, feje fölött kék mezőn csillagok és félhold s e fölött a nemesi három rózsza) mely a koporsó két oldalfalát volt diszitendő s egyuttal kérdezette, most tetszik-e a költségek hátralevő részét kifizetni, vagy a temetés után. Az özvegy azt izente vissza, ne zaklassák ebben az állapotban. Nem elég, hogy foglalót adott; majd kifizeti a többi a requiem után; ne féljenek, nem szökik meg.

A kondoleálók egymásután távoztak. Utolsónak maradt az aranyos kedvű özvegy. Ez félrehívta Vilmát s megkérdezte, van-e Tibornak fekete nadrágja; mert így nem mehet a temetésre.

— Szerezzon magának! vágott neki vissza Fejérházy né — én is hitelbe vettem ezt a gyászplundrát. Tibor még mindig az ablaknál állt s dobolni kezdett rajta ujjjaival. Prebenyák a bajuszát csipkedte. Végre habozva Tiborhoz lépett s felajánlotta neki egy régi nadrágját, mely ugyan alul ki van már taposva, de könnyen átigazítható; ugyis nagy lesz. Nyomban fel is intett egy hordárt és elhozatta vele a nadrágot. Kabátja ugyan nincs — folytatta Prebenyák — de az nem is szükséges; a temetőben és a templomban úgy se veszi le Tibor a téli kabátját.

Az a nadrág hosszú is volt, (jó négy ujjnyit kellett belőle feltűrni) bő is volt, kopott is volt; de Tibor azért mégis felhuzta. Annyi tisztelet mégis csak megillet egy holt apát, hogy az ember fekete nadrágban (ha ócskában is) kísérje ki a temető csöndes sir-lakába.

Körülbelül a délelőtti társaság jelent meg a temetésre.

A fölczimerezett, négylovas halottas kocsit vagy féltucat fogat kísérte. A temető kapujánál azonban mind visszafordultak. Csak Fejérházy, Tibor és Prebenyák kísérték a koporsót a nyitott sirig a temető egy félreeső zugában. A mostoha itt átadta Tibornak a sir számát (az esetre, ha valamikor föl akarná keresni vagy idővel emlékövet szándékoznék oda állítani) s az egyetlen korszoruból, melyet az aranyos kedvű özvegy küldött, egy pár fehér virágot tépett ki. A temetésnek vége volt. Kis-és nagyvámosi Fejérházy Béla, a dussgazdag és a nyomorult Lázár közös és csendes hazájában várja az ítélet napjának trombitáját, a mikor majd bizonyára megint daliás fekete magyar bajuszszal és fénylő parókával fog feltámadni.

Temetés után Prebenyák elhívta Tibort egy pohár sörre. Utközben többször mostohájára fordította a beszédet. Szegény teremtés! Mit fog most csinálni? Csak nem hagyhatom így! Nincs más hátra: elveszem.

Tibor nem avatkozott Prebenyák emberbaráti érzelmeibe. Nyugodtan itta sörét; legfőlebb azon boszankodott, mért nincs már a requiemnek is vége, hogy visszautazhatnék Sármezeyékhez és Jenny közelébe.

Özvegy Fejérházy (most már egészen idegen személy Tibornak) este átadta neki apja hagyatékát, mely állt egy fényes czilinderből, egy divatos színű világos felöltőből, egy kék téli mellényből, két nyári nadrágból, (legjobb öltözetét magával vitte a sirba), egy tajték-szopókából, egy monokliból, egy sétatálczából és egy karneól pecsétnyomóból. Volt még egy pár czipő is; de nagy volt a Tibor lábára, nem használhatta. (A ruhát legalább át lehet dolgoztatni.)

Mást nem talált az özvegy. Neki — ugymond — még ennyit se hagyott Béla. A mijök csak volt, mind a zálogházban van.

Tibor részben naiv hiszékenységből, részben gyávaságból, részben bizonyos budhista-közönyből nem kuttatta, igazat mond-e az a nő; ha semmit sem ad neki át, talán akkor se szól. Eszébe se jutott, hogy legalább a zálogczédulákat elkérje az özvegytől, sőt, mikor ez észrevette, hogy Tibornak nincs meg sem órája, se gyűrűje s megtudta, hogy elzálogosította, mert nem akart Sármezeytől pénzt kérni, kivánságára oda adta neki a saját zálogczéduláját is, miután az özvegy kijelentette volt, hogy a tárgyakat ki fogja váltani (meg is tette) s aztán elküldi neki Pozsonyba (erről már megfeledkezett).

A requiemen még egyszer találkozott az aranyos kedvű fiatal özvegygyel. Bizalmasan nyujtotta kezét.

— Csak bátorság, édes Tibor, bátorság!

Fejérházy azzal adott utoljára kifejezést Tibor iránti érdeklődésének, hogy megkérdezte tőle, nem akar-e pap lenni, az nem kerül semmibe. Midőn Tibor erre a fejét rázta, azt felelte neki:

— Te tudod legjobban mit cselekszel, nem vagy már gyerek.

Hazamenet előtt még egy keserű labdacst kellett Tibornak lenyelnie. A hatvani-utcza sarkán özvegy Fejérházy találkozott Goldberger bankárral (1869-ben még nem volt oly kiterjedt a Rákóczy-és Kont-család) s ennek is sirva panasolta el baját, hogy most temette el réláját, hogy nem hagyott rá egy garast se s a gyász-Buhát is hitelbe keltett varratnia, hogy még a temetés költségei sincsenek kifizetve, hogy fia, (Tiborra mutatott) a ki Pozsonyból jött le, vissza se bír utazni, s hogy most kénytelen lesz a két kezével (jó erős, husos keze volt) megkeresni mindennapi kenyerét. Goldberger néma

komolysággal hallgatta ez elégikus kitöréseket, egy ügyes dobással szemére varázsolta monokliját, s azután előhuzta bagaria-tárczáját s abból egy pár öreg bankót kihuzva, elég illedelmesen átadta a bánatos özvegynek s mosolygott hozzá:

— A temetési költségre, asszonyom.

Majd néhány kisebb bankót vett ki s Tibor felé nyujtotta:

— Utiköltség az urfinak.

Tibor egy lépéssel hátrált s nem nyult a pénz után. Midőn ezt özvegy Fejérházy észrevette, alig palástolható ingerültséggel inkább kiáltotta, mint mondta:

— Mire való ez az álszégyen? Koldusok vagyunk és azzal punktum. Csak fogadd el; jó szívvvel adják.

— Csakugyan jó szívvvel. Kérem, urfi, fogadja el, sürgette Goldberger.

Tibor feje szédült s gépiesen nyult a pénz után és miután zsebre dugta volt, megtörülte a kezét, mintha bepiszkolta volna. Fejérházy felszólította, hogy jöjjön vele a Ferenczvárosba és nézze meg a kis Klárát, mekkora lány lett belőle. Tibor nyersen csak annyit válaszolt, hogy haza megy; nem jól érzi magát. Otthon nem talált mást, csak a szakácsnét, a ki még mindig sipogott:

— Jaj, urfikám! Jaj, urfikám!

Tibor hamarosan begyűrte táskájába apai örökségét, beült egy kocsiba s azt se mondva: befellegzett, kihajtatott a vasutra, a hol Goldberger pénzen Pozsonyig jegyet váltott.

Ezerszinű hangulat hullámozott lelkében, mikor a vonat füttyentett és megindult, de alapszine az volt, hogy bár mi vár rá az életben, szabadságától többé senki se foszthatja meg. Szabad volt, de elhagyatott is.

Az első napokban körülbelül azt érezte, a mit a csibék, mikor a fejük felett keringő héja eltűnik előlük. Özvegy Fejérházy, a budapesti ösmerősök, a kis Klára többé nem léteztek számára. Az özvegy néhány hét múlva levelet irt Sármezeynek, panaszkodva, milyen hálátlan az a Tibor. A temetés után valósággal megszökött (pedig ha ő nincs, el se tud utazni!) és azóta se hallat magáról. Pedig ő lelkiismeretesen megosztotta vele apja hagyatékát s különben is sokat köszönhet neki Tibor. Érte koldult és csalta a világot.

Sármezey bizonytalan mosolylyal mutatta ezt a gyöngé orthográfiával irt levelet unokaöcsésének, a ki egyszerűen vállat vont és még bizonytalanabbul mosolygott. Sármezey válaszolt a levélre udvarias általánosságban s végül kérte Vilmától a férje után hátramaradt családi és periratokat. Köztük voltak a Tibornak hagyományozott anyai birtokra vonatkozó akták is. Ezeket szerette volna Sármezey átnézni: hátha lehetne itt még valamit csinálni.

Vilma válasza sokáig késett és ekkor sem érkeztek meg a kívánt iratok, hanem értesítette Sármezeyt, hogy a mult napokban esküdött meg Prebenyák Mihálylyal, a ki időközben megvált Budapeستől és uradalmi orvosi tisztséget vállalt.

A levél ismét Tibor és a boldogult Béla elleni kifakadásokkal végződött. Az előbbi szivtelen, az utóbbi pedig szélhámós volt és örökre szerencsétlenné tette őt (Vilmát). Most ugyan nincsenek durva anyagi gondjai, hanem férje lépten-nyomon érezteti vele, hogy kegyelemből vette el s a nyomorból és piszokból emelte magához. Irat nem maradt más Béla után, mint holmi váltóperlések, hitelezők goromba levelei, fizetetlen kontók s más ilyesfélék.

Sármezeynek és Tibornak ez volt az utolsó érintkezése özvegy Fejérházy Bélánéval. Későbbi sorsáról például, hogy idővel még három gyermeke született, hogy férje nekibusulva a boritalnak adta magát, csak úgy véletlenül értesültek. Mindez azonban legkevésbé se busította Tibort. Kellemetlenebbül hatott rá a szerzett tapasztalat, hogy atyja több ezer forinttal maradt adósa Sármezeynek, a ki most ezt az összeget nem tudja behajtani.

Bántotta az a lassan ébredni kezdő aggodalom is, hogyan fog ezentul élni, a jó Sármezey ugyan kikötötte, hogy legalább őszig nála maradjon, de egyuttal gyöngéd érzéseket tett előtte, hogy jó volna valami után néznie, mert most már szükséges, hogy egészen a maga ura legyen.

— Persze hogy, persze! szokta volt Tibor mondani, de titokban azon gondolkodott, hová megy holnap vizitbe, hol fog Jenny ma sétálni s mit fog neki mondani. Sosem élt oly körökben, a hol valakit dolgozni látott volna. Eszébe se jutott, hogy kenyerét a legtöbb ember nem ingyen kapja, hanem izzadva keresi. Kis fiu korában nőrokonok közt volt, a kiknél látta ugyan, hogy főznek, harisnyát kötnek, de ez ő szemében nem volt munka, csak természetes női foglalkozás; az apai házban nem látott mást, mint tétlenséget. Sármezey se tartotta fenn magát a két kezével; jómódu földesur volt, a ki birtokát haszonbérbe adta s ebből élt. Pozsonyba fia és lánya kedvéért ment lakni, úgy okoskodván, hogy így kevesebbe is kerül nevelésük, meg teljesebb is lehet. Nyílt házat vitt (felesége még csinos és fiatal asszony volt) és szeretett mulatni. Ily körülmények közt Tiborban még gyerek korában az a homályos nézete támadt, hogy a világon csak kétféle emberek vannak: olyanok, a kik semmit se tesznek, mulatnak és szórakoznak: ezek az urak, az olyanok, a kik arcuk véres verejtékével keresik a mindennapi kenyeret: ezek a közönséges emberek.

Apja halálát, végleges elszakadását mostohájától kényelmes alkalomnak tekintette, hogy magát kénye-kedve szerint kimulathassa, hogy azt tegye, a mi neki tetszik. szóval, hogy ur legyen s midőn látta, hogy ez még se megy oly zavartalan békességben, a hogyan ő gondolta, lázongni kezdett — a világ berendezése ellen.

Az első fellázadásra az a világos felöltő adott alkalmat, melyet apjától örökölt. Miután Pozsonyban rögtön átcsináltatta volt a saját testére, abban járt mindenüvé. Mindjárt a második hónapban apja halála után benne ment el egy táncmulatságra. Borsodyékhoz, sőt mi több, tánczolt is. (Csak nem marad ülve, ha Jenny is tánczol!) Másnap aztán fülébe jutott, hogy Jennyke anyja pikáns és megrovó megjegyzéseket tett nem csak arra, hogy valaki nem egészen két hónappal apja halála után vigan polkázik, hanem ama bizonyos világos kabátra is, a minőt mély gyászban egyáltalán nem illik, nem sik viselni.

Sármezey, a kinek szintén nem tetszett Tibor mulatozása, (mikor az estélyre ment, azt mondta, nem fog tánczolni) tréfálkozás mögé rejtett megrovással célzott Borsodyné megjegyzésére. Tibornak könnyek szöktek a szemébe, szóltanul kiment a másik szobába és a kanapéra vetve magát, elkezdett daczosan zokogni. Nagybátyja észrevette s csillapítólag lépett fel, hogy ugyan mit vesz így a szivére minden haszontalan pletykát.

Tibor csak annyit tudott kizokogni.

— Hát tehetek én róla, hogy nincs más kabátom!

Ekkor nemcsak azt tanulta meg, hogy a társadalmi

konvenienziákat senki se lépheti át büntetlenül, hanem azt is, hogy a tétlenséghez első sorban az kell, a mi neki nem volt: vagyon.

Komolyan kezdett gondolkodni, mire adja magát. Kedve tulajdonképen semmire se volt. Mihelyt atyja meghalt, sarokba dobtta a jogi könyveket s nem is szándékozott többet tanulni. Nagybátyja, nem hogy a Tibor okozta költségeit némiképen ledolgoztassa, mint inkább azért, hogy unokaöcsését egy kis munkára szoktassa, leczkéket adott általa fiának; Tibor azonban nem nagy hajlamot árult el a korrepetitoroskodáshoz. (Brr, de csunya szó!) A dolognak mindazáltal az lett a vége, hogy őszkor elment nevelőnek Völgyesden lakó rokonához, Garamy Sándorhoz, illetőleg ennek Jenő fiához.

Szörnyen megalázva érezte magát Tibor új helyzetében; csakis az vigasztalta némileg, hogy Garamyék rokonai, a kiknél úgy rendezhette be életét, mintha családi körben lett volna. Garamy neje, Teréz, csak keresztnevéen szólította, s csöppet sem éreztette vele, hogy ő voltaképen csak oly fizetett embere a háznak, mint a kertész vagy az inas, azzal a különbséggel, hogy az egyik fákat nyeseget, asztalt terít, a másik pedig Jenőnek a fejébe verni törekszik, hogy háromszor hét huszonegy.

Minden családiasság mellett se tudott szabadulni Tibor attól az impressziótól, hogy a fizetett munka lealázó. Nem is érintkezett Völgyesden senkivel. Heteken át ki se mozdult a szobájából. Olvasott, a diványon heverészve csibukkozott vagy naplóba írta elmékedéseit a világról, az emberekről és önmagáról, s ha a Garamy-család Pozsonyba rándult — a mit gyakran megtett — mindig talált ürügyet, hogy Völgyesden maradhasson. Ha pedig sehogy se tudta magát a Garamyékkel való utazás alól kivonni, úgy kerülte régi ismerőit, mintha valami nagy bünt követett volna el s most nem merne a szemük közé nézni. Legfőlebb fölkereste Burda Tódort, ugyanazt, a kivel hajdan együtt kísérgette Ilkát, a «tengeri nyulacska» s csodadolgokat mesélt neki, milyen nagy ur ő Garamyéknál, mennyire a családhoz tartozik s mily változatos, zajos és vig életet visz Völgyesden. Ezeket is csak azért füllentette, hogy enyhébb színekben tüntesse föl szégyenét: nevelősködését.

Máshová hat ökörrrel se lehetett elhuzni. Színháznak, táncmulatságnak, Borsody Jennynek, társas kirándulásoknak isten hozzádot mondott. Garamyék eleinte azt hitték, hogy nagyon is komolyan veszi nevelői állását s tulságos buzgalmat fejt ki Jenő nevelése körül. De csalódtak. Tibor ép oly bámulatos közönyt tanusított növendékével, mint a társadalommal szemben. Ha Jenő csinyt követett el vagy valamit nem akart vagy nem birt megérteni, felfortyant ugyan, de se türelme nem volt, sem elég erős akarata, se hozzá való érdeklődése, hogy tanítványára üdvös hatással lehetett volna. Mikor tanítani kezdte, ez már akkor ismerte a betűket s az egyszerűet is tanulgatta. Ép ennyit tudott egy év mulva.

Az első félévben még csak ment valahogy, de tavaszkor olyasmi jött közbe, a mi Tibor egész lényét felforgatta és szemeiben Jenőt roppant nyüggé tette. Ez a nagy dolog pedig nem volt más, mint az *első szerelem*.

Úgy van: a legelső. Hiszen álmódzott ő már nem egy szőke fejecséről, megrezzent akárhány fekete szem csillogásától. Ilka is édes gerjedelembe hozta szivét, Irmáért is bomlott egy ideig, Aranka is édes vágyat ébresztett szivében s végre Jennyről is elmondhatta egy darabig: «képeddel alszom el, képeddel ébredek.» De mindez még nem volt szerelem. A legtöbb embernek nem az volt első szerelme, a melyet ő hisz annak. Van egy kor, mi-

dön még csak vágyódunk a szerelem után: nem a lányt szeretjük, hanem magát a szerelmet. Szívünkben megvan a szerelem homályos, bár erős vágya s mi csak keresünk valakit, a kire ráruházassuk. Ekkor még nem a nő ébreszt bennünk szerelmi vágyakat, hanem mi keressük őt, hogy lángoló, tárgyaltan lelkesedésünkkel elárasszunk. S a ki először belénk botlik, az lesz képzelt szerelmünk tárgya. Ilyenek voltak Tibor eddigi szerelmei. Most következett az a szerelem, mely lelki rokonságból, egymás teljes megértéséből, két természet benső harmóniájából keletkezik, mely két szívet delejes erővel vonz egymáshoz s rendesen az ember egész életére kihat.

(Folyt. köv.)

A boldogság vára.

(Vége.)

Nem tudom miért, de az erdő ez ébredése megmozdította szívemet. Vágyaim határát a végtelenségig érzem terjedni. Kéjes megdöbbenés akasztotta fenn lélegzetemet. Dóra reám tekintett, s őt is ugyanazok az érzések látszottak lelkesíteni. Hirtelen megragadta két kezemet és forró fejcskéjéhez nyomta. Hosszan szoritottam mellemhez, végre kibontakozott s üde, szép arcza egészen piros volt.

— Nagyon hüs van itt! szólott.

Elhagytuk az ösvényt, hogy az országuttra térjünk. Hátunk mögött az erdő dalosai hangos versenyre keltek, mintha bucsu-üdvözlőket küldtek volna utánunk. Egy széles vízzel telt árkon kellett keresztülhaladnunk, mely a tavaszi vetéseket a töltéstől elválasztotta. Vak meggondolatlanságomban egy ugrással át termettem, a nélkül, hogy kis szomszédnómre is gondoltam volna. Dóra épen akkor hajolt le, hogy egy égő pipacs virágot kebelére tűzzön. Mire fölneézett s engem az árok tulsó szélén megpillantott félénk kis sikoj lebbent el ajakáról.

Kinyujtottam utána kezeimet s reszketni éreztem bennök az övéit. Minda mellett óvatosan a süppedős martra lépett, s hopp! karjaimnak egy rántásával áttemelém. De oh jaj! Nem volt elég erőm-e, vagy pedig féltem attól, nehogy durván illessem, elég az hozzá, csak egyik lába érte a tulsó partot, a másik visszahanyatlott a vízbe, s Dóra átázott czipővel s ruhácskával tántorgott elő kétértelmű mosolylyal ajkán, mely rémületét akarta el-leplezni.

Elpirultam ügyetlenségemen. Kék karton ruhája alját piszkosan borította az árok esővize. Parányi czipőjét, harisnyáját sulyossá tette a beszívódott nedvesség. Botomat kérte s pajzán affektálással sántítva tipegett végig a gyeppen, mig az utra kiértünk.

— Mit csináljunk? hebegém zavarodottan.

— Nem tesz semmit, felelt vissza Dóra a legszeretreméltóbb higgadtsággal. Amott a fa alatt leülünk, én majd lehuzom nedves czipőmet, aztán kiteszem a napra. Maga addig félrefordul, de vissza ne nézzen ám, mert különben... Nos, Dezső, nem fog idenézni?

Megfordultam. Dóra már ott ült a fa alatt s vesződött átázott czipőivel, hirtelen elkaptam onnan szemeimet. Mindhiába. A munka sehogy sem ment. A nedves czipők makacsul ellenállottak. Utoljára is ígéretem ellenére vissza kellett nézнем. A fa alól elfojtott kis pityergés halatszott.

— No mi baj? kérdém.

— Nem tudom... ez az átkozott czipő! Nem akar lejönni, muszáj, hogy maga is segítsen.

Gondolhatják, hogy a legnagyobb készséggel ugrottam oda. S a mint sikerült lefejtenem a megátalkodott kis czipőt (nehezebbre esett bizony neki is odahagyni gyönyörű foglalatját), s a mint előtűntek a vakító ikrák, Dóra ijedten ugrott fel, én meg nem tudom, mi történt velem, de egyszerre elkomolyodtam, szótlán lettem s jó messzire haladtunk már, a nélkül, hogy bátorságom lett volna megtörni a csendet.

Egyszere megállottunk körülnéztem, mivel soha sem bódorogtam el ily messzire! A mint a vidéket vizsgáltam, Dóra egyszerre csaknem örvendezve felkiáltott: — Eltévedtünk!

— Dehogy, hisz itt a Balázs bácsiék faluja, nem emlékszel, a hol a télen jártunk szánnal?

És csakugyan a p-i templom kis harangjának ismerős kongása meggyőzött arról, hogy jó helyen járunk.

P. falu épen a Tisza kanyarulatánál fekszik, a folyóba nyúló fokon, partján buja zöld füzesekkel, melyek sötéten ringatják árnyékaikat a folyó tükröző vizében. Egy-egy komp kikötve lézeng itt-ott s a sűrű cserjék, a völgyteknőt meg-megszakgató titokzatos berkek bizonyos rejtélyes szint kölcsönöztek előttem e helynek. Hányszor merengtem itt el egy-egy mohos törzsön ülve s benépesítve képzelmemben e vad regényes tájat nagy szakállu jósokkal, tánczó villikkel, tündérekkel és boszorkákkal, kiket tul az óperenciáról idézett elő gyermeki naiv hitem.

— Tudod-e, fordulék hirtelen Dóra felé, hogy P.-ben van egy régi vár, olyan ócska roskatag, a minőt képes könyveidben láthattál, időtől feketült falakkal, melyeken ebejt és nadragulya burjánzik halomszámra, magas kerek toronnyal, honnan a napot lenn egész keletről lehet kelni látni. Egy felvonó hidon át mennek bele, tudod, a milyentről a magyarok történetében olvashattál.

— S te táttad mindezt?

— Nem, hanem úgy van. Ugy hijják, hogy a «boldogság vára.» Csupa ives boltozatok vezetnek be a terembe, hol lépteink alatt kongnak a márvány koczkák, a falakat török és szmyrnai szőnyegek borítják, aztán földalatti folyosó, lovagterem mindenféle régi fegyverzettel, lent a kertben óriási fák, déli növények és pompás gyümölcsök.

— És ki lakik ott? kérdezte Dóra egészen elcsodálkozva.

— A Tisza királynője, válaszoltam habozás nélkül. Ez egy aranyhaju tündér hosszú kék ruhában, fején fényes csillagokkal. Ha meglátnám azt mondanám neki: «aszszonyom üdvözlöm...»

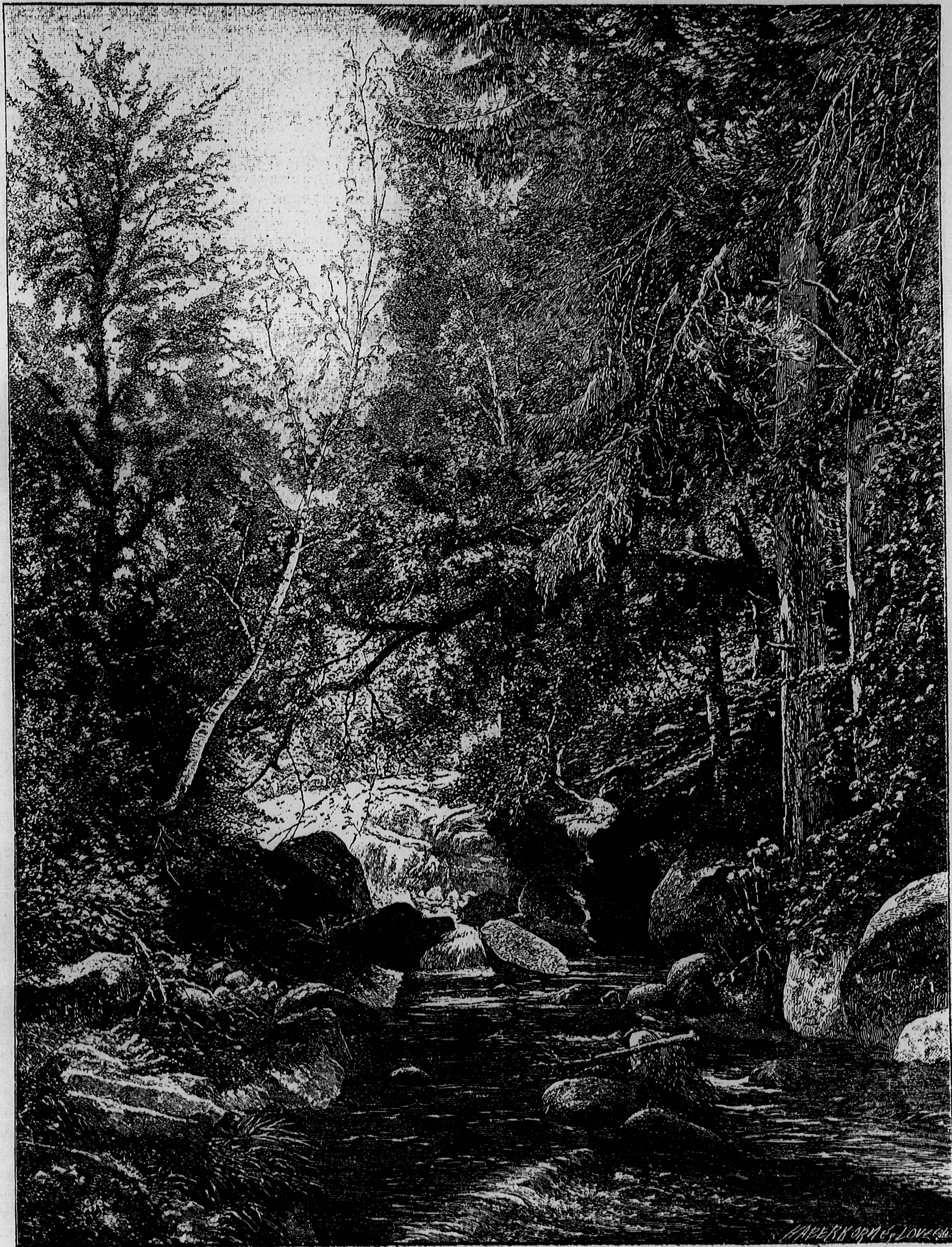
— Ej, milyen udvarias, vágott közbe Dóra némi aprehenzióval.

— Vagy pedig így: «Tisztelt hölgy (és azzal letérdelnék) én egyike vagyok, kegyed alattvalóinak és hódolóinak. Engedje meg, hogy megtekintsem országát» s erre ő azt felelelné: «Isten hozott.»

— Azt hiszed?

— Bizonyos vagyok benne. Aztán ott maradnánk délig (tudod, a papa miatt vissza kellene térnünk) és mindent apróra megtekintenénk. Felmennénk a toronyba, kikönyökölnénk a jáspis-tornácra s lenéznénk a völgybe mindaketten, egymás mellett, némán.

— Igen, igen — ugrándozott s verte össze tenyereit örömeiben Dóra. Ez lenne aztán a multság. Aztán — folytatá tovább fűzve gondolataimat, — a márvány lépcsőn lemennénk a kertbe, rózsákat szednénk, enni adnánk a hattyuknak — mert hattyuk is lesznek ugye bár? Majd csónakba ülnénk a tavon, dalolnánk és ver-

Az Ilze-völgy.

nők a vizet evezőinkkel. Ha pedig majd megéheznénk, gyümölcsöt és befőttet ennénk, mely az ezüst almáriomban vár ránk.

— Te kis nyalánk! De igaz ni! Dóra eszembe juttatta, hogy már elkondította a delet, sóhajtvá vettük tehát visszafelé utunkat, közben is mindig a tündérvárról csevegve, s keresve a földön a nyomokat, melyeket a tündérek hagytak maguk után.

Este, a mint a ház előtti verandán vacsoránk mellett ültünk, úgy szóltam apámhoz:

— Kedves apa! Légy oly jó, eressz el holnap P.-be. Péter, a kocsis, átvisz a ladikon s egy pár óra alatt vissza is hozhat.

Meglepetve nézett rám, oly égő vágygyal mondtam ki e szavakat.

— Mi az ördögöt csinálsz ott? Anyád nyughatatlan lesz egész nap. Minó gondolat!

— Meg akarjuk látogatni, Dórával ketten a boldogság várát.

— A várát P.-ben! Hát megbolondultál, vagy elment az eszed?

Hanem oly meggyőződéssel s annyi szónoki erővel beszéltem, hogy szülőim nem mertek többé visszatartani. Anyám meg épen mosolygott naivhitőségemen s úgy látszik nem akarta kedvemet rontani.

— Jól van, beleegyezem hát, mondá végre apám, s ha fölled a boldogság várát — tevé hozzá tréfásan, közzöld velem is, majd találunk belé lakókat.

*

Nagyon meg voltunk indulva, midőn a Tiszán le P. falu felé evezünk. Péter füttyürészett, Dóra pedig mellém simulva, még mindig a vár után tudakozódott s aggály és várakozás szorongatta keblét.

Nyughatatlan voltam. Bizonyos, hogy a fák mögött valami rendkívülinek kell rejtőznie, de azon mértékben a mint közeledtünk, oszlottak el álmaim kódébe burkolt légvárak. Mindamellet semmit sem szóltam s így érkezünk meg. A Tisza itt kiszélesedett mederrel környezte a százados fákat, melyek tömött és áthathatlan függöny képeztek a völgytorkolat sárgás-vörös, kopasz sziklafalaival. Időről-időre megmozdított valami kóbor madár, fenn a csúcson egy-egy törmeléket, s az nagyot koppanva gördült alá, egész homok-esőt vonva maga után! Fenn az azurisztika kék égen kóválygva szállott a kőszáli sas, vizsga szemmel zsákmány után kémlelődve. Oly kicsinynek éreztem magam a természet e nagyszerűségei közepett. — Dóra megragadta karomat, ő is reszketett.

— Péter! Maga nem jó velünk? kérdeztem kocsi-sunktól.

— Minek? Menjenek csak egyedül, úgy való fiataloknak. Aztán legyenek idejében itt, addig én majd alszom egyet.

És nevetve kacsintott mélyen bennülő, apró, fekete szemeivel, mintha valami gonoszat gondolt volna.

Dóra elpirult s talán kissé magam is.

— Mutassa meg legalább az utat a várba.

— A boldogság várába? No hiszen furcsa egy vár. Tudom; a papája mindent elbeszél.

Aztán kivéve szájából pipáját kissé gondolkozott, majd színészies taglejtéssel hozzátette:

— Hát hol van az? Szegény feleségemnek oda fenn, az égben, nekem pedig idelent, a hová én is eljutok egyszer majd ötvenöt évemmel. Magoknak pedig — és itt

Péter újra gonoszul felkaczagott, s mi újra elpirultunk — magoknak itt, ott, amott és mindenütt.

Az erdő felé bökte görcsös, csonka mutató-uját.

— Menjenek csak menjenek. Akármelyik utat válasszák is biztosan el fognak oda jutni.

Elindultunk e meglehetősen fogyatékos kalauzolásra. Hanem Péter visszahívott.

Tudják mit? Válasszák a keskeny utakat, minél keskenyebbeket.

— Nem tudom mit akar mondani; felelte Dóra.

Én nem feleltem, de aligha nem kitaláltam.

Sűrű cserjék mogyoró-bokrok és tölgyfák között haladtunk jó ideig, melyekbe Dóra kis könnyű szoknyája minduntalan beleakadt. Nekem kellett kiakasztani, ügyelve s gondosan széthajtva az ágakat, nehogy megsértse tüskék gyöngye tejszin arcát. Végre egy tisztásra értünk. Egész madárcsapat rebbent fel előttünk s a kék ég a fák összeérő koronáinak ritkás közein át, úgy mosolygott le ránk, mint valami selyem-kárpit, a nappedig, átszűrődve a lombok félhomályán, fényes foltokat s csikokat vetett itt-ott a kivágott fatörzsekre.

— Üljünk le ide s pihenjünk, kezdé Dóra.

— Nem bánom.

És egymásra hajtvá vállainkat, legyezgettem kendőmmel Dóra kigyult arcát, mi közben elméláztunk a tücskök játékan s megbámultuk a rajzó hangyák nyüzsgő, munkás seregét.

Néha Dórára vettem szememet. Ő elkomolyodva nézett szemeim közé. Ekkor keblemet megszorongatta valami, torkom kiszaradt. Nehéznek éreztem rám hajló várát, de hiába távolítottam el, mégis éreztem súlyát.

A nélkül, hogy egy szót ejtettünk volna, remegni kezdtünk s nem mertünk tovább egymásra nézni. Utoljára is ő volt az, a ki megtörte a csendet, s megragadva kezemet, tompán felkiáltott:

— Dezsó!

Megszoritottam puha kis kezeit, melyeknek telt rózsás gömbölyödésén ujjaim fogása fehér sávokat hagyott hátra. És hosszan, nagyon hosszan néztem szemeibe. Ott láttam benne, fényes fekete golyójában visszatükrözve egész megkicsinyített arcomat, rajta a kis kollegiumi sapkát. Láttam árvalányhajhoz hasonló hosszú szempilláit, melyek árnyékot vetettek arcára s a kis parányi szemölcsöt orrockája balfelén, mely istenem! olyan kedvessé tette. Tekinteteink lágyan olvadtak egymásba, s egyszerre mindkettőnk szeméből feltört a könny.

Hirtelen megfordult. Alig husz lépésre, a vadalmafák felől valami nyögés hallatszott.

— Hallgasd csak; valaki van ott.

Bátorságomat bebizonyítandó, habozás nélkül tartottam a hely felé, honnan a zajt hallottuk. De hát Istenem, mit is nem tettem volna akkor érette meg?

Egy szegény, öreg asszony ült ott az avaron, térden ringatva csecsemőjét. A gyermek aludt, ő sirt. Két fekete, sovány, ránczos keze erősen magához szoritotta a gyermeket, kit nyomorult rongyok fődtek.

És ekkor történt valami, a már egész életemre elhatározó befolyással volt s megingathatlanná tette hitemet és hódolatomat a nő iránt. Dóra előrántotta finom batiszt zsebkendőjét s letörülte vele a szegény asszony könnyeit. Aztán letérdelt s csókokkal borította el a gyermek ajkait, belepólyázta rongyaiba s befedte legyektől megrohant arcát. Oly szenvedő volt ő is e szenvedők előtt; a szeretett nő minden kényeztető jóságával halmozta el e szerencsétleneket. Az anya minden ösztöne megnyilat-

kozott már e tizennégy éves szüzi kebelben. Az öreg asszony nagy szemeket meresztett, míg Dóra hozzám fordult:

— Van pénzed?

Minden vagyonomat odaadtam; harminczöt krajczárt. Nála két forint volt. Resteltem nagyon, de azóta tapasztaltam, hogy a nőknek mindig van egy kiadatlan fillérök zsebök valamely zugában, egy rokonszenves érzésük szívök valamelyik szögletében. Mindent odaadott s aztán tovább mentünk.

A fák alá érve engedelmet kértem, hogy szivemre ölelhessem. E pillanattól fogva szerelmem imádattá fokozódott; sejtettem, hogy övé lesz egész életem. Semmit sem szólt, csak némán ajkait nyujtotta.

— Nos, hát a várral mi van? kérdezte Péter, a kocsis, a mint visszatérni látott.

— Ördögadta! kiáltottam fel önkénytelen, erről meg is feledkeztünk. Hanem Dóra elcsittitott.

— Megtaláltuk — tette hozzá földre süttött szemekkel.

— Igazán? No tudtam. Akkor hát induljunk, mert még itt ér az este. Hm! A boldogság.....

Egész idő alatt dörmögött magában, míg a ladikot föl szerelte.

— A boldogság!..... Hm! Pedig én is elég gyakran jártam meg P.-t.

Apám, a mint ragyogó szemekkel, lesütött fejjel közeledni látott, messziről felénk kiáltott:

— Látom, hogy felfedeztetek a várat!

— Annál jobb, tette hozzá anyám is, egy csókban egyesítve engem és Dórát. Tíz év múlva benne fogtok lakni.

Benne lakunk.

Várnak ugyan nem vár, még palotának is kicsi, hanem azért igen jól megférünk benne, ha csak háztartásunk tulságosan meg nem növekszik. Már három gyermekünk van, s a negyedik.....

De hagyjuk ezt.

Bánk-bán vétsége.

Beóthy Zsolt hasonló című cikkével a hazafias dráma e remekére irányozta a figyelmet. Ki méltányolja színházunkban a hazafias drámát? Szinre hoznak egyet-egyét nyáron, a pokoli hőségben, rosszul betanítva. Így aztán maga a közönség kívánja: az Istenért ne többet!

A történeti tárgy ma minden művészeti téren kicsinyelt dolog. A festő csak betyárt, pusztát, cigányt fest; az operista többé nem Hunyadyt, Dózsát választja szövegül; a regényíró Párist másolja, a drámairót csak a prózai jelen vagy a paraszt menyecske lelkesíti. A történeti dráma felett sokan napirendre térnek azzal, hogy «hazafias frázisokkal untat»... Azt hiszik, hogy a hazafias drámaiatlan fogalom és e hatalmas tényezőt a görög és shaksperei drámában nem méltányolják; csupán azt, a mi közönséges hajlamaikhoz közel áll, a mit egyszeriben megértnek: a napi vonatkozásokat. Csak az a világuk van, a melyben élnek, nem alkotnak maguknak világot. A mulat holtnak tekintik, a költői cselekvény valószínűsége fölött fejüket rázzák. Ezért a történelmet, a magasabb drámát egyaránt unják. Így van ez nálunk magyaroknál; mi még mindig a lyrai állásponton vagyunk. Az érzelem inkább érdekel, mint az alkotás. A lyra kedveltebb, mint a dráma. Az egyéniség lebilincsel, a drámai mű, mely megett elrejtőzött az egyéniség, hidegen hagy.

Katona Józseffel, legjelentősebb drámairónkkal még ma

sincsenek egészen tisztában. Toldytól, a Budapesti Hirlapig sokat kontempláltak kompozíciója, hiányos koncepciója, darabos nyelvezte felett. — Mivel csakhamar valaki shakeperei műnek mondta, azóta azt kutatják, vajjon jó Hamlet-, Othello-, Bánk-bán-e? De Bánk-bán nem sablonmunka, sem utánzat, tehát fáradságuk kárba vész. Ezért aztán kisütik, hogy még sem shaksperei mű, hogy tulbecsültük, dédelgettük stb. Általános a kifogás Bánk ingadozása fölött. Szerintük persze Hamlet is ingadozik, de Bánk még jobban: tehát gyengébb tragikus. Mintha a tragikai genie nem teremthetne új szituatiót és jellemet, új tragikai ingadozást!... Csak egy jelenségét figyeljük meg e remekműnek és belátjuk, hogy igaz ugyan, mikép Bánk-bán nem shaksperei mű, — ámde csak azért nem, mert végre is Shakspere nem irhatott meg mindent. E jelenség nem más, mint ama csodálatos, a világ legnagyobb tragikusainál sem található tünetek, melyek közt Bánk tépelődik. Azt mondják: a 4-ik felvonásig habozik. Ebben van a tévedés. Bánk már a 2-ik felvonásban tudja mitévő legyen. Egy kevésbé mélyen érző (tehát kevésbé pszichológ) drámairó már a következő felvonásban katasztrófát csinált volna. Ámde Katona, a lélek nagy buvára itt emberét a sötétségbe taszítja, elébb onét kell kitapogatódnia. A 2-ik felvonásban szerzett rettentő bizonyosság szinte elvakítja Bánk elméjét darab időre. A kit valaha megrázó katasztrófa ért, az ama lelki megdermedést, a mit az esztetikai törvényezik-idézgetők habozásnak neveznek, megérti és bámulja, mert ez teljesen új és költőileg eddig meg nem érzékített valami. Nem hasonlít az sem Sophokles *Ajas*-ának, sem Euripides *Heraklesének* veszettségéhez; legfeljebb *Lear* első felvonása utolsó jelenetéhez. De Shakspere itt abban, hogy Lear egy rövid párbeszédben csak gépiesen feleget a bolondnak, nem drámai fejleményt kívánt adni, csakis egy tűnő utómomentumát az imént elmondottapai átoknak. A jelenet tehát csak külsőleg hasonlít Bánk Tiborc-kettőséhez.

Miután Biberach Bánkot értesíté Melinda esetéről, Bánk első dühe után szinte elkábul. Mintha emlékezetét elvesztette volna, csak lassan gyűjtögeti össze elméjében a történeteket és egészíti ki következtetéseivel. Nincs ennél megragadóbb, borzalmasabb lelki rajz. A szörnyű csapás kábult mámorát látjuk Bánk kedélyén elterjedni. Mint a tébolyodott bántja azokat, a kik szeretik, feljajdulás nélkül túri ellenben a támadásokat. Öntudatlanul okozza Melinda örülését, túri Izidóra kifakadásait, Mihál elzárását, hallgatja Tiborcot, Biberachot, a királynét s mintha nem is velök volna dolga és csak képzeletben látná őket, magába merül. Csak azt jegyzi meg beszédükből, a mi újabb adat számára, hogy a történetek állása felől őt tájékozza és így lassanként kijózanítsa. Még a királyné előtt is tart az eszméletlensége, de itt már az ébredés jelentkezik és ép az a legművészibb, hogy Katona még itt sem egyszerre kelti föl emberét aléltságából. Itéleti tehetetlenség itt kifogásolni, hogy «a királyné gyilkolását is csak véletlenül követi el, hogy még itt is habozik»... Tény az, hogy itt már nemcsak Melinda szégyene, hanem Melinda tébolya is elfoglalja és mint a ki sebet kapott, elébb attól elkábul s csak aztán tör ki belőle a bosszuvágy. Bánkot a vérbosszu pillanata ébreszti föl — de csak pillanatra, addig míg a legyilkolt királynét látja. Azontul megint Melinda fölött tépelődik és — a mi oly szép — becsülete megmaradt ép részét: kis fiát szorongatja. Mily csodálatos tragikum! A bakóhoz közel a férj, csak neje és kis fia fölött aggódik. Bánk magatartásában valami örületest kellene látnunk,

ha az az előzményekből józanon is nem következhetnék, oly megragadó mélységgel. Ha Bánkbánt német vagy Shakspere írta volna, a grübler-németek közt rég akadt volna, a ki kutatná: valóban tébolyodott-e Bánk? — a mint ezt sokan Hamletnél kutatják. *Nálunk, a kevésbé grüblereknél egyszerűen habozást látnak Bánk magatartásában és azt hibáztatják, vagy (mint Gyulai teszi) mentegetik. Nem abban látják tragikai sorsát, hogy a kiért harczba szállt: Melindát ő rántja magával, hanem abban, hogy ártatlanul ölte meg a királynét; mindenestre ez is tragikai következmény, de Bánkot kevésbé bántja az, hogy lovagi becsületének vége, mint az, hogy Melinda vesztét ő maga segítette elő.*

«Nincs a teremtésben vesztes, csak én!» — mondja Bánk.

Mig csupán arról volt a szó, hogy Bánk királygyilkos, még pedig alattomos gyilkos, addig mint Katona utasítja is az előadót, Bánk magát nyugodtan viseli. Ha a királyné a Melinda-Ottó-affaireban ártatlan lehetne is (a mit a gaz Biberach vallomása nem hitethet el a nézővel, ki látta, mint ösztökéli Ottót a csábitásra, kimondva, hogy röstellné, ha rá mondhatnák: «Ni itt megy Gertrud, kinek az öcsese kontár vala Melinda elszédítésében»), nem ártatlan a hon elleni bűnökben. Az ő lelkiismeretét nem terheli, hogy megölte a királynét. Ép oly közönyösen veszi e gyilkolást, mint Hamlet Polonius leszurását. Vanak állapotok, melyek a lelkiismeretet kiváltságolják. Ha tényleg csakugyan e tévedés okozta mardosások büntetnék Bánkot, úgy Katona az egész műnek más befejezést adott volna. A költő így már ott fejezhette volna be művét, midőn Bánkot fölvilágosítják. És ott adta volna őt át a kétségbeesésnek, önvádnak. De mint látjuk Bánk egyszerűen levert, Petur végnyilatkozata — és még más valami miatt. Kiért és mi czélből indult meg a tragodia? Tán azért, hogy Bánkot mint nádort, bírót, államféfit, lovagot csodálhassuk és végül elbukni lássuk? Nem Melinda-e a cselekvény oka, Bánk lelki állapotának központja? Csodálatos, hogy a bonczolók ép a földolgot hagyják figyelmen kívül. Tudjuk azt, hogy az életben sokat tartunk a világ véleménye felől, de ha a hozzánk legközelebb állót baj éri és ha így érdekünk helyrehozhatatlanul veszélyeztetve van — biz akkor mindent kockáztatunk s a részünkre közönyös egyének és társadalom iránt elkérgesedünk. S ez oly világos, oly realiztikus, Bánk-bán shakspereies eseményeiben. Mégis félremagyarazzák. Nem elég, hogy *Gyulai Pál* szentül azon hitben él vagy huszonnégy éve, hogy Bánk tragikuma az, mikép az államféfi, a monarchista, a lovag ellenmondásba jő önmagával: ujabban *Beőthy Zsolt* is a Kisfaludy-társaságban felolvasott értekezésében («Bánk-bán vétsége») aláírja minden pontjában ez elméletet. Sajnálom, de ez újabb példa arra, hogy Beőthyvel ne legyünk egy nézeten. Ő rendesen valamely szentesítettnek elfogadott tételt tesz fejtegetései tárgyává és külön véleménye mindössze némi csekély módosítások megállapításában összegeződik. Még oly hosszú és mesterileg stilizált tanulmányainak mindössze az az eredménye, hogy pl: ezt meg ezt mondják, így is van, csak egy piczit máskép. Sokszor él az «inkább ilyen, mint olyan» — «nem annyira ez, mint az» — s effajta összehasonlító közhelyekkel. És ez jellemző kritikai eljárására nézve. Meddő esztetikai párhuzamokra fecsérli tollát, vagy teljesen elütő dolgokat erőszakol párhuzamba, — melyeknél a párhuzam, első tekintetre is haszontalan vagy pedig némileg egymáshoz hasonlókat, melyeknek egymás mellé állítása s az ebből vont tanulság senkit sem tesz okosabbá.

Beőthy a helyett, hogy új, a költőt jobban megértető fel-fogást adna nekünk a problémáról, (ha ugyan problema) határtalan körülményességgel traktál meg bennünket Gyulai Pál elméletével. Az ő apparatusának gépezete a szokott összehasonlítás. Maximust állítja Bánk mellé. Érdekesen konstatálja az elütőséget, de ez nem világítja meg a kérdést. Az ujság mindössze sem eltérés a hagyományostól, csak Gyulai nézeteinek tiszteletteljes kiegészítése. Gyulai nem hangsúlyozza azt, hogy Bánk nemcsak megtámadja az elébb épen általa védelt rendet és jogokat, hanem kényszerítve is van e föllázadásra. Ezt persze azért nem hangsúlyozza Gyulai mert könnyen kitalálhatja akárki, csak olvassa el Bánk-bánt — vagy a mi még jobb: nézze meg. De Gyulai és Beőthy mindig csak a szóhoz ragaszkodnak és nem a cselekvényhez. Egyre-másra idézik Bánk versszakait lovagiasága, nádorsága, birósága bizonyítgatása végett. De mint az életben, a drámában is van a szónál fontosabb dolog s ez az állapot, a magatartás. Mint fönnebb kimutattuk, Bánk fokozatosan közönyössé válik a külvilág iránt, úgy hogy ő (a mit a színésznek nem ajánlhatunk eléggé) a dialogban is folytonosan monologizál, vagyis magában beszél. Honnét van ez? Melinda, lelke központja. Minden gondolata körül forog s azért nem lát, nem hall senkit sem. Sokkal nagyobb gond ez számára, semhogy államférfiui, birói, lovagi vagy még ki tudja miféle méltósága felől aggályoskodhatnék. Beőthy cikke voltakép a tragikumról irt elméletének egy fejezete. Kiváncsiak vagyunk, hogyan határozza meg a tragikumot, ha a tragikus Bánkot annyiféle bűnheszteti? Mert úgy hiszem a tragikus csak egyben véthet, miután törkvése is csak egy lehet (különben habozó, határozatlan egyén volna, milyen a tragikus nem lehet.) De aztán bűnhődése is csak egy lehet, t. i. azért, a miben vétsége áll. Meglehet közönséges egyénnél, kinek semmi más ok nem zavarta föl kedélyét, vétségül róhatnók föl, hogy Gertrudot ártatlanul megöli. De Bánk kit nagyobb szenvedés nyom, nem érezhet azért lelkifurdalást. Először is nem érzi, midőn végrehajtja a gyilkosságot sem.

«Örvendj becsületem, lemosta moeszkod
A vérkeresztség» —

mondja. És mit mond rögtön utána?

«— — — — oh Melinda! — ki!

Ki! a tető mindjárt reám szakad . . .»

Tehát nem Gertrud miatt rohan ki, hanem Melinda képe üldözi őt. Dicséretet érdemel *Nagy Imre*, ki különben igen fogyatékos Bánk, hogy a feljajdulást oly mély igaz, keserü nyögéssel mondta, hogy ezen, a költői intentiót oly nevezetesen demonstráló alkalmat kitünőleg kiemelte és a hős pathosát, csupán Melinda nevének érzelmes hangsúlyozásával megértette. E sóhaj megmagyarázta, hogy Bánk részére a jövőben, csak Melindának van értéke és senki mással nem törődik. Nem veszik észre a commentatorok, hogy a II. felvonást kivéve, hol B. nem szólhat Melindáról (bár a felvonás befejezésében is Melinda neve dönt) B. folyton csak nejével foglalkozik? Nem volna csodálatos ha pl. Romeo, vagy Othello tragikumát Julia, illetőleg Desdemona nélkül próbálnánk megérteni akarni? Bánkbán tragikumát Melinda nélkül igyekeznek magyarázgatni s ily eljárással persze a mi eddig nem is volt problema, épen a sok keresgélessel, magyarázással pompás problémává nőtte ki magát, — annyira, hogy Bánk vétségét divattá lett, nem Katonából hanem Gyulaiból megtanulni. A vétség foglalatja Gy. szerint ártatlanul ölte meg a királynét. Bánk erre csak vállát vonhatja, mondván: «Én úgy tudom, hogy bűnös és ha

Tornászó hölgyek.

ő nem, akkor átok erre a sok udvari üzelemre, mely úgy összeszötte-fonta a dolgokat, hogy belőlem gyilkost csinált.» ... Bünhődik-e benne az államférfi, lovag stb. midőn végül a király megbocsát neki és Peturék pártjára áll lelkesen:

«Magyarok! Előbb mintsem magyar hazánk —

Előbb esett el méltán a királyné!» ...

s ekként maga a király adja vissza Bánknak lovagi becsületét.

Én részemről csodálkozom, hogy ily szempontból nézve «Bánkbánt» Gyulaiék képesek egyáltalában élvezni. Ők politikai meghasonlást látnak benne s így a Melinda-affaire részükre nagyon oda nem tartozó s a cselekvényt megakasztó dolog lehet. Képzelem, tulzásnak tartják, hogy Bánk, Melinda holttesténél «fejét a földhöz odanyomva görgeti.» — Mért nem tette meg Bánk ugyanezt elébb, midőn a királyné ártatlansága felőli híren kapott az udvar, kitudódott, hisz ő államférfi, bíró, lovag — görgesse hát a fejét akkor ... Megvallom, igen kínálkozóan tartom e következtetést Gyulaiék elmélete szerint. De hátra van egy veszedelmesebb következtetés, a mely egyenesen a Gyulai által megalkotott és Beöthy által szorgalmasan plántált problema-elmélet folyománya. Bánk ugyanis Melindáért száll szembe a sorssal, Melindát veszti el és mégis az a bünhődése, hogy ellenfele Gertrud meghalt ... A felesége hal meg és mégis a más feleségét, Gertrudot sajnálja, gyászolja? — Furcsa kis tragikai vétség lenne ez.

Rakodczay Pál.

S P O R T.

A lóidomításról.

Gyenge hátulju lovak farukkal a körbe tolakodnak, ilyeneknél a belső szárak és belső czombok hatását fokozni kell, mintha vállat be csinálnánk; a fejet mélyebbre állítjuk addig, míg hátsó lábukkal a körvonalon járnak; ez rendesen annak a következése, hogy a lovat tulságosan feligazitották s ez által a hátsó részek tulságosan meg vannak terhelve. Rövidnyaku, szűk állkapczájú (Ganasche) merev dereku, szűken bordázott lovak farukkal kiesnek a körből, ezeknek fejét nem kell tulságosan befelé állítani — de a külső oldalon kell a szárral és czombbal hatni, az ily lovakat nem fog ártani ellenoldalzásban néhányszor körül lovagolni, de úgy, hogy a nyak és fejet egyenes állásban hagyjuk. — Ha a körből kibontakozunk és egyenes vonalon kezdünk vágtni, a legtöbb ló sietni fog kezdeni, mert derekukat jobban be kell adniok — ezen sietést nem kell öszszerántás vagy goromba büntetés által megakadályozni akarni, türelem s a megfelelő segítségek alkalmazása után egy bizonyos időre, nem fog többé tanítványunk sietni.

Ha a ló akár ügyetlensége, akár a mi akaratunk következtében az egyenes vonalon ügetésbe esett, s mi újból be akarjuk ugratni, a szögletből tegyük, és pedig úgy, hogy akkor, mikor a szögletből kilépendő első belső lábát emeli, fokozzuk czombsegítségünket.

Ne feledjük soha, hogy nem a fej és nyak magas állása, de a hátsó lábak helyes, a súlypont alá való lépése eredményezi a vágtni.

Merev dereku, nem eléggé hajlékony horgu (Hanke) lovak első vágta-ugrásai hevesek, rövidek, ruglökésszerűek

(prellend), ha aztán az ily lovakat visszatartás, meghökentéssel akarjuk javítani, igen hibázunk. Ilyen lovaknál engedni kell a szárral s várni, míg a vágta-ugrások nem simábbak, laposabbak, s csak mikor maradandó nyugalmat észlelünk, kell őket fokozatosan összeszedni.

Ha gyenge hátulju, kardlábu lovakat tulrövid ügetésből akarjuk vágtni, azt fogjuk tapasztalni, hogy az első részek emelkedése után a tulterhelt s igen lesüllyesztett hátsó rész nem lesz képes azonnal az első részt követni, ez esetben nem kell a nyeregbe nagyon bele nehezedeni s szabadon, hosszú ugrásokban kell előre menni.

Ha vágtni akarunk átmenni — azt ne tegyük egy tempóba a pótlónál — de rövidítsük a vágta-ugrásokat s szedjük mintegy össze az ügetéshez.

Azon időszakban, mikor a pótlovat vágtni tanítjuk, különösen ezen időszak elején a sebes ügetést egy ideig nem kell gyakorolni — mert e két gyakorlat egymástól igen különböző, hogy mikor lehet e két gyakorlat mindenikét ismét megkezdeni a nélkül, hogy az idomításnak ártanánk azt a helyes lovasérzék (Reitergefühl) fogja megmondani, persze azt a recept szerint idomító soha sem fogja eltalálni; ösmertem valakit ki mindent óra és centiméter szerint akart csinálni, ő az oldaljárásokat óra után csinálta tekintet nélkül arra, hogy az egyik ló gyengébb mint a másik — pótlovának nagyobb része csökönös is lett, s daczára a kitünő jó anyagnak majdnem mind szenvedett, mondhatnám kiszervedett lábaira, ugyan ez a doctor equitationis vágtna le 300 lónak a farkát centiméter után, tekintet nélkül arra, hogy az egyik lónak a farkripája hosszabb, a másiké rövidebb — volt farkripa vérzés s a gyógykovács a tüzes vassal nem tudta melyiknél kezdje az operatiót. Ennek a doctornak nem volt Reitergefühlje, egy jobb ügyhöz méltó fejességgel a szabályzatok holt betüihez ragaszkodott, és épen a szabályzatok tartalmával, melynek minden szava arany igazság, gyilkolta meg áldozatait a szegény ártatlan pótlovakat. Lovas-érzék nélkül pedig hiába olvassuk Pluvinel, Newcastle, Ocynhausen, Seidler stb. müveit, hiába vagyunk a hangyánál szorgalmasabbak, célt soha sem fogunk érni — egy patikárius ha tökéletes mérővel ellátva akarna Carême receptje szerint egy rogot csinálni, az biztosan patikaizü lenne, holott ezt a helyes érzéssel ellátott szakács mérő nélkül a természet által nyelvébe és eszébe helyezett ítélő képesség segítségével tökéletest fog alkotni; egyszer ettem patikárius által recept után lelkiismeretesen csinált ugynevezett magyar mustárt, — s megborzadtam; recept nélkül, de kevésbé lelkiismeretesen, úgy könyv nélkül, de sok, szakács érzéssel mennyivel jobbat csinált egy vén kálvinista papné.

Csak oly lovaknál, melyek vágtnában magokat visszatartják szükséges közbe-közbe sebes ügetést gyakorolni.

Minden alkalommal szükségesek a czomb segítségek, de sehol sem annyira, mint a vágtnánál, mert csak ezek által ösztönözzük a lovat arra, hogy a hátsó lábakkal kellőleg előre lépjenek, mely kellő előrelépés eredményezi a valódi helyes vágtni. Órizkedni kell a külső szárral való ránczigálástól (Zupfen) a külső szárral nyugodtan hátrafelé kell ugyan hatni, de csak addig, míg a ló elejével emelkedik, mihelyt leereszkedett ezen szárhatásnak gyengülni kell, mert ha nem gyengül a hatás, a ló az előre-ugrásban gátoltatik és az első részek egész sulya a zablára nehezül.

A mily mérvben ügyesedik a ló, a mily mérvben fokozódik tartása, oly mérvben kell a külső szár hátrafelé

való hatását abbahagyni; mikor a ló tökéletesen meg már, a kantáros kéznek nyugodtan egy helyben kell maradni s a ló magától fog a zabla hatásának engedni (das Pferd wird sich am Kundstück abstossen).

Ha a ló, a nyugodt kézben tartott szárakra nehezedik, ne emeljük — csak a czombok hatását fokozzuk, mert a szárakra való nehezedés a hátsó lábak hiányos meghajlása és nem kellő előre lépésének következménye.

Magától értetődik, hogy a hathatós czombsegítség nem az alsó lábszárak görcsös kapaszkodásában, de mérsekelt és ismételten erősbülő odanyomásában áll.

A mozdulatlanul kapaszkodó czombokat, halott czomboknak nevezik, ezekhez úgy hozzá szokik a ló, mint a folytonos nyelvsattantáshoz, a heveder szorításához és végre nem is hederit rá, mint az alföldi magyar ispán alsó lábszárainak folytonos bökéséseire. A vágtnál ép úgy mint az ügetésnél mondtuk, azon ütemet kell eleinte lovagolni, melyben a ló természetes egyensúlyban tud menni a szárakra való tulságos támaszkodás nélkül, s csak midőn ezen vágózásba bele találta magát, kell fokozatosan az ugrásokat rövidíteni, mert csak ez által fog azon ló, mely elejét tulságosan emelte, szabadabban előre ugratni. Az, mely a hátsó lábakat nem hajlította eléggé s nem lépett a súlypont alá — meghajolni s előre lépni, s az olyan, mely derekát megmerevitette — derekát fogja beadni.

Az összeszedett vágtnál a lónak összes hátsó csuklóiban meg kell hajolni s hátsó lábaival a súlypont alá lépni. Egy pillanatig az egész terhet hátsó lábain kell viselni, izmait megfeszíteni, s csak azután tovahaladni.

Az összeszedett vágtnál hátsó lábaival annyira alá kell s előre lépnie, s annyira meghajolnia, hogy az első részek emelésénél a belső csipő, a belső hátsó láb csánkja mögé, hátrafelé süljedjen annyira, hogy ha ezen csipőtől egy függőlegest vonunk, az a csánk első részét érintse, a csipőcsukló, a csánkcsukló mögé süljedjen. A külső hátsó láb közönségesen a csipő-csuklótól vont függőleges vonalig lép előre, előbbre nem is szabad lépnie, mert különben a súly igen hátra hanyatlik s a ló nem bírja magát egyensúlyban tartani, a belső hátsó láb ellenben annyira lépjen a súlypont alá, hogy a (Schenkelbein) az első részek emelkedésénél függőleges helyzetbe jusson; ezen helyzetben hat egyenletesen a horogsontra (Hankenbein) s csak így vágózhatik kellő tartásban. Csak e módon balanceirozhatja a ló lovása és saját súlyát hátsó lábai között.

Ha a ló sülyesztett horoggal (Hanke) tud hátralépni, vállatbe alkalmával a belső faratbe alkalmával a külső hátsó lábbal nem csak oldalvást, de jól meghajolva előre is tud lépni — vágtnál is meg fogja őrizni hatását.

Azon időszak, melyben a ló vágta-ugrásait rövidítjük az, melyben a ló is, a lovas is leghamarább vesztí el türelmét, a legtöbb lovas erőszakkal akarja a lovat rövid vágózásra kényszeríteni — s a ló csökönös lesz, vagy ha sikerül is, szenvednek a lábak s elvesz a jó, a helyes támaszkodás; sokan nem ügyelnek arra, hogy a hátsó részek kellően meghajoljanak — s hogy a hátsó lábak kellően előre lépjenek — az ily idomítók lovai röviden mennek, de merev hátgerinczczel, merev hátsó lábakkal; itt a súly egészen a ló elején van — a rövid vágta csupa rövid bakugrásokból áll — ez nem nevezhető rövid vágtnak s az ily módon idomított ló, tartás nélkül mozog s könnyen felbukik, mint azt a multkor is volt alkalmam látni.

Mentől kevésbé sietünk ezen időszakban, — mentől kevesebbel érjük be — annál sebesebben haladunk.

Eleinte a lónak sok fáradságába kerül magát a megkivánt egyensúlyban fenntartani, s ezért nem kell sokáig fárasztani, mert rossz idomító lenne az, ki a lóval valamely dolgot a kimerülésig végeztetne s végre a kimerülést ellenszegülésnek véve, azt durván büntetné.

Lovas érzék és a lehető legmagasabban fokozott türelem azon eszköz, melylyel leggyorsabban, és legbiztosabban haladunk.

Egy szerencsétlen gólyapár története.

Gyerekkorom boldogabb éveiben, mikor még minden rózsás színben tünt föl előttem, mikor még az életet örökkévalóságnak tekintettem, melynek vége soha-soha nem lesz — gyakran megfordultam. M.-Vásárhely vidékén az ugynevezett mezőségen — itt erdő nincs — sikpusztaság kopár hegyek terülnek el az ember szeméi előtt örökös egyformaságban, és a mi e sivár tájnak némi életet kölcsönöz az a temérdek sok vízi madár, mely a sűrű magas náddal benőtt tavakon, messze kiterjedő mocsárokon tanyát üt föl, hogy itt alkalmas helyeken fészket rakjon; e szárnyasok seregenként vonulnak itt át tarka barka öltözetben, ezer különböző hangokban nyilvánítva egymás iránti hajlamukat, mely óriási hangvegyület összeolvadva a tengernyi békák mélabus hangjával, sajátságos és a vadászember hallérzékét leginkább ingerlő koncertet képez. A gólya-madárnak előkelő szerep jutott e roppant madárcsoportban, testben magosb lévén a többinél, ruhája egyszerűségénél fogva, s azért, mert a népnek azon babonás hite van, hogy a mely házra ő fészket rak ott szerencse van. Kerülve a zajos gyermeki csoportokat a magányban legjobban éreztem magamat s a mértföldekre terjedő tavak partjain bolyongva, gyakran megbámultam a zöld pázsiton nagy méltósággal lépdelő madarat, mely ártatlansága tudatában emberek közelében bizton érzi magát, fészket rak a szalmával fődött házak tetejére s oly büszkén tekint le onnan, mintha csak ő lenne a háznak a gazdája. Az emberek aztán nem is bántják őt, részint jószívüségből, részint azért mert a nép közt el van terjedve azon hit, hogy a gólya megboszulja magát az ötlet üldözőkön. Nem mesze a parttól, melyen bolyongtam magányos ház állt, melynek födelére egy gólya-pár fészket rakott. Mikor este alkonyatkor a sikpusztát övedző kopár hegyek ormairól a nap utolsó sugarát löveli a földre, s a szellő bucsusohajként fut végig a nádasok tetején, s a milliárd nádszál nehez fejeikkel bólingatva, a természet álmára emlékeztet s a sok ezer madár és a béka concertnek utolsó hangja is elhalszik az ürben, — másodperc műve ez — villámként lövel a nap utolsó sugara a hegyek ormai mögül elő, dicsfényben usztatva az egész tájat, a nádtengert, megaranyozva a háztetőt s a gólyafészket is. A gondos anya kiterjeszti ilyenkor védő szárnyait szerettei fölé, lehajtja jámbor fejét s álomba merül ő is, aluszsa a boldog családi élet édes álmait. Alszik az egész természet, csak itt ott hangzik föl valamely éber tücsök csiripelése, az est harang, mely szellők szárnyain jó ide, s a messzi távolból a bagoly huhogása; néma lesz aztán minden, csak olykor halszik meg a gólya kelepelése, mint a trombitás esteli dala, mint egy utolsó jeladás a takarodóra. Ilyenkor aztán fiatal lelkem fölemelkedett az istenhez, az alkotó hatalomhoz, az ős erőhöz vagy minek nevezzem e nagy óriást, mely fölöttünk uralkodik, s melynek a modern nyelv annyi nevet adott, s elgondoltam mily parányi atom az ember min-

den kiadásban, s mily végtelen nagy ur a természet: csak úgy mint álomtűnetek merülnek föl olykor e képek gondolatim láthatárán. Azóta sok idő telt el, sok keserű tapasztalat változtatta át komoly valósággá az akkor oly boldogító ábrándokat; rég nem voltam már azon pusztá, de még is oly költői szép tájakon — körülbelől 30 éve lehet már annak — azóta sok felé hányt engem a sors különös szeszélyében, sok reménynyel, kevés szerencsével. Most itt lakom Benczenczen, tovább már nem megyek, itt lesz megállapodásom míg nekem is elfujják a takaradót az örök nyugalomra.

Ezelőtt pár évvel ide is vetődött egy pár gólyamadár s bár ha van közelünkben egy kis tavacska s itt ott nád és sással benőtt mocsárok is vannak, mégis emberi emlékezet óta, gólya ide fészket nem rakott. De úgy látszik az ő életök fölött is a végzet határoz s bár, ha az ember, e leghiubbika az állatoknak sok balgasága mellett azt is hiszi, hogy a végzet kivételesen csak az ő dolgaival foglalkozik, úgy látszik, az állatok sorsa is végzetszerű s gyakran egy percz határoz lépteik fölött. Kitudja miféle szeszélyes gólyapár lehetett az, mely jónak látta legelőbb ide hurczolkodni, kitudja micsoda, a gólya-életben is előfordulható válság határozott felettük, mikor itt, e kevésbé vonzó helyen sátorot ütöttek fel? Én ornitológ nem vagyok, azok kik a természet mindig nyitott könyvében lapozgatnak adhatnának erről fölvilágosítást — én nem. Falunknak napkeletirészén elterülő tavacska-hoz legközelebb áll egy régi magányos Curia, melyet hajdan főuri család lakott, most mint sok ilyen hazánkban, fájdalom! idegen kézre jutott, ennek közepében emeletes épület áll, magasan fölnyuló kéményekkel, melyek közül egyik a most lakatlan osztályból emelkedik ki; ez teljesen elhagyott állapotban van, füst nem száll ki rajta soha. A gólyák e kémény tetejére rakták fészkeket, csodálatos előrelátással, ösztönszerű sejtelemmel birván arról, hogy itt ők füst által háborgatva nem lesznek. Gyakran néztem el őket mintegy visszavarázsolva gyermekkorom édes álmait, örömmel teltem el, mikor láttam hazatérni őket a közeli tavakról csőrükben kigyót vagy békát hozva kisdedeiknek, — hisz ki tilthatja meg az öreg szívnek is, hogy elmerengjen a természet szépségein és annak titokszerűségén. Több éven át laktak ők itt boldog házasságban, a természet titkos szózata eskette meg őket pap és czeremonia nélkül s évenként kétszer tették meg a vándorutat, melyre ők világkezdettől fogva az egek urától kaptak utlevelet. Mult évben azonban rossz emberek tüzet adtak a háznak, a fedél is égni kezdett, a gólyák azonban nyugodtan ültek a fészken, mindaddig míg a tűz hevét már kiállni nem bírták, mert az anyai szeretet melege nagyobb a lángok hevénél ott hol az ösztönszerű, ott a hol a számító ész hideg lehellete azt nem befolyásolja; a láng a szél által hajtva mind nagyobb mérvet öltött, végül piros nyelvvel nyaldosni kezdte a fészek alját, ekkor a madarak felszáltak a légbe, széles körökben forogva s busan tekintve le oda, hol az egyszerű fészek állt, s hol kisdedeik, a gólyasziv egész világa a lángok martaléka lett. A fedél talpig leégvén a kémény támasz nélkül maradt, karcsu testével az ég felé nyulva föl. A gólyák később ismét visszatértek s új erővel fogtak hozzá az építés nehéz munkájához, de mikor készen volt az új lakás, vihar támadt, s a kéményt, fészkestől ledöntötte. Szerencsétlen gólyapár volt ez, felettük a végzett határozott. *Szenvedélyes vadász lévén*, gyakran foglalkozom e vándormadarak életével s össze hasonlítottam azt az emberekével: nekik két hazájuk van, s egyaránt szeretik mind a kettőt, míg számunkra nin-

csen más hely csak ez, s ezt sem szeretjük igazán; ők boldog házasságban élnek, mert őket nem vagyoni érdek, hanem az ösztönszerű sziv-érzelem köti össze, a pénz ördögi hatalmát nem ösmerik, mely az embert messze elragadja a természet utjától, s képzelet feletti magaslatokra emeli föl, honnan oly könnyű a leesés. Ők is magasan fennjárnak szárnyok segélyével, de nem esnek le mint mi, hanem leszállnak mikor kedvök tartja, övék az egész világ, élelmük egyszerű, most is az, mely volt világ kezdetétől fogva, gyomrukat nem rontják el a francia gastronomia inyesiklandozó kotyfalékival, ruházatuk most is az, melyet édes anyjuk a gondos természet rájuk dobott 6000 évvel ezelőtt. Fehér ing fekete frakk, ebből áll az egész, ebben jelennek meg hétköz- és ünnepnapokon egyaránt, nem itéli meg őket senki, a divat mámora nem kábitja el mint minket. A hiu ember nagy magasságra kell, hogy emelkedjék, hogy onnan alá nézve az egyszerűség boldogító voltát fölfoghassa, megbámulhassa, megirigyilhesse, ezért nagy irónk Jókai Mór, ha boldog emberhez akarja vezetni olvasóit, nem Londont és Párist festi le nekik fényes palotáival s szomorú képeivel, hanem Makót, Toroczkó, Szent-Györgyét s megbámultatja velök az őserőt, az egyszerűséget, a tiszta vért, melyet mi nélkülözünk. Ezekből azt a következtetést vonom le, hogy a civilizált világban, mely annyira büszke alkotásaira, a nagyok, kik milliók közepette ezer gond és nagy felelősség sulya alatt nyögnek, a tőkepénzesek kik nagy városok kövezett utcáin lehajtott fővel, gondokba merülve járnak, gyakran vannak oly lelkiállapotban, hogy azon egyszerű gólya élete, édeni boldogság az övékéhez, s ha ezeknek lelki világát egész terjedelmében ismerné az ember, meggyőződnek arról, hogy ők a hiuság rabjai, míg az egyszerű földmivelő ember, kinek nagy vágyai nincsenek, ha öntudatlanul is, itt a földön a legboldogabb.

Barcsay János.

Vadászati hírek.

Őz tenyésztés zárthelyen. Bécs közelében, egy aránylag igen csekély területen, mindössze 60 □ méteres kertben egy pár őztől az idén két igen szép őzbornyu származott.

Törbeejtett rókapár. A felvidék egyik erdejében dolgozó munkások öt, két vagy három napos rókafigyeltet fedeztek fel, melyeket fészükéből kivéve, egy feltűnő helyre tettek ki azon célból, hogy az anya okvetlen keresésükre fog jönni. Nem is csalódtak, sőt cselök reményen felül sikerült, mert nemcsak az anya, de a him is eljött, a lakásuktól megfosztott kölykök biztonságba helyezése végett. A lesben levő munkások, persze be nem várva, míg az öreg rókapár a pusztulás felett elkeseregje magát, hanem egész kényelemmel lelőtték s megszabadították a környéket két ravasz komától.

Ovatosságiány a hajtóvadászoknál. Kiválólag a hajtóvadászoknál hajlással foglalkozó parasztok házaikat átkutatva, majd mindig találni lehet fegyvereket, különböző rendszerű és kaliberű töltényeket, szóval mindenféle vadászati eszközök részeit. Hogy kerülnek ezek ide? Hajtóvadászok alkalmával minden vadász tart egy segédet, a ki utána hordja a szereket; szokásos pedig, hogy ezek, a szereket olvasatlanul és be sem csomagolva veszik át s minthogy vadász és szerhordó nem is ismerik egymást, tehát utóbbit az elszámolás kötelezettsége nem igen terheli, a vadászszerek legnagyobb részét rendszeren eltulajdonítják s így vadászvidékeken a pór nép birtokában tömérdek vadászati szer van forgalomban. Tekintve, hogy az nagyon káros, mert egyrészt veszélyes ilyen tárgyakat avatatlan kezek közt hagyni, másrészt a vadászok káros munkáját is megkönnyítik, igen ajánlatos volna, ha vadászaink a hajtóvadászok alkalmával, több óvatosságot tanusítanának s vadászszereiket csak ösmert egyének által és olvasva, becsomagolva hordatnák maguk után.

Vegyes sporthirek.

A vadászati sport Csehországban egyúttal a nemzeti jövedelem jelentékeny forrása. A vad okszerű tenyésztése és óvása Csehországban méltó eredményekre vezetett s egy hivatalos kimutatásból, melyet most adtak ki, számszerűleg kitűnik, hogy a vadászathól Csehországnak magának, majdnem annyi jövedelme van, mint Ausztria többi tartományának és egész Magyarországnak. A kimutatás szerint, tavaly több mint egy millió darab vadat lőttek s e számban a kártékony vadak aránylag igen csekély számmal szerepelnek.

A «Hunnia» csónakázó egyesület, a «Nemzeti hajós-egylet» és a «Pozsonyi hajóegylet» június 22-én vasárnap a Margitsziget feletti Dunarészen d. u. 5 órakeror nemzetközi regattát rendeznek. A regattára három hécsi egylettől érkeztek nevezések, melyek szerint érdekesnek ígérkezik. A nemzeti hajóegylet vándorseregéért, melyet tavaly Freu Lipót nyert el, ez idén kivülré még Hintermann Henrik az osztrák champion- és Mészáros Ferencz a nemzetiektől fognak küzdeni. Regatta után táncszvigalom. A versenyt követő napon pedig a Margitszigeten diszebed lesz a vendégek tiszteletére.

A «Pannonia» csónakázó egyesület választmánya legutóbbi ülésében az újonnan belépő egyesületi tagok számára a lehető legnagyobb kedvezmény nyújtását határozta el. Belépési jelentkezéseket a titkár az egyesületi helyiségben (Vámházrakodó) esténként 6—8 óra között fogad el.

A berlini lóversenyek a múlt héten ily eredménnyel folytak le: I. Tierstorpff-memorial. 5000 márka kétéveseknek. 1000 méter (30 aláírás) Treskov p. k. Gretchen (ap. Maelstrom a. Katie a. Fazzoletto) első, Henckel Hugó gróf s. m. Invisis harmadik. II. Silbernes Schild. A császár tiszteletdíja és 10,000 márka. 2400 méter. 1500 márka a másodiknak (51 aláírás) Henckel Hugó gróf 5é. p. m. Pancake (ap. Albert Viktor, a. Timaru) első, a graditzi kir. főménes 4é. s. m. Botschafter I. második, Schmettov gróf p. m. Niklot harmadik, utánuk Souvenir Architekt, Kyrill. III. Tempeler Handicap. 3000 márka. 2200 méter (aláírás) Bernstorff-Gyldensteen 3é. p. m. Pfeil (ap. Emilius, a. Marplot) első, Oelschläger bankár 3é. f. m. Waldhorn második; Mollard kapit. 3é. p. m. Telephon harmadik. IV. Harmadosztályu államdíj. 3000 márka 2200 méter (9 aláírás) Henckel Hugó gróf 3é. p. k. Gabernic (ap. J. Buccaneer, a. Eavice) első, graditzi kir. főménes p. m. Muselmann második, ugyanannak 4é. s. m. Schneemann harmadik. V. Nagy tiszti vadászverseny. A császár tiszteletdíja és 3000 márka. Körülbelül 5000 méter (30 aláírás) Kleist gróf hdn. 6é. p. m. Sycomore (ap. Cymbal a. Sylote) első; Heyden-Linden hdn. II. 6é. p. m. Turin második, Marschall hdn. 6é. s. h. Woodland harmadik. Frerich hdn. id. Eyrefield negyedik, 14 futott. — A mai versenyek lefolyása a következő volt: I. Berggeist Handicap 2000 márka, 1000 méter. Két éveseknek Mr. G. Johson Ladewig első, Scheel Plessen gróf Brutus-a második, Bernstorff gróf Klippe-je harmadik. II. Botschafter-díj, 8000 márka, 2000 méter. Schmettow gróf 4 é. Niklot-ja első, Treskov lovag 5. é. Harzburg-ja második. II. Adonis verseny 3000 márka. 2000 méter. Oehlschläger bankár 3 é. Emir-je első, Mr. Johnson G. 3. é. Antoinett-je második, Spiekermann O. 3 é. Coll Athol-ja harmadik. IV. Eladóverseny 1500 márka. 1400 méter, Elsőnek érkezett Falkenhausen báró id. Consul-ja, második Moll Edé 4 é, Nicolini-je. V. Bucus-verseny. 1800 márka, 1200 méter. Haugwitz lovag 3 é. Bouteau-ja első, Treskov lovag 3 év. Blitzmädel-je második, a porosz kir. főménes 3 é. Hildegard-ja harmadik. VI. Vigasz-verseny. Handicap, 1200 márka, 1400 méter. Fürstenberg főherczeg 4 é. Erstling-je első Captain Joe 3 é. Goldstern-je második, Treskov lovag 3 é. Schneewittchen-e harmadik.

Halászlati hírek.

Ritka lazacok. Severnben Shrewshurg közelében a napokban három lazacot fogtak, melyek közül egyik 15, a másik 21½ és a harmadik 10 fontos volt.

Korál halászat. Csak ha a statisztika adatait vizsgáljuk, lehet fogalmunk azon nagy arányokról, melyekben napjainkban a korál halászatot üzik a tengerparti lakosok. Nem is szólva más földrészek ezen iparágáról, már Európában is ezer és ezer embernek képezi az egzisztenciáját. Leginkább üzik a korál halászatot Olaszországban; mintegy 10 millió lirát képvisel az évi korál halászat értéke s tömérdek szegény ember keresi vele kenyerét. Olaszország alsó részében legfejlettebb ezen iparág. A Torre del Greco lakói közül mintegy 3000-en foglalkoznak vele s 400 bárka áll rendelkezésükre. A kihalászott korálok legnagyobb részét külföldre szállítják.

Sportterjesztő vállalat. Anglia Kilmerford kerületében igen sok és gazdag pisztráng tavak vannak. Évente számos turista látogatja meg a vidéket, hogy a természeti szépségen kívül, a fejlett pisztráng halászatban is gyönyörködjenek. E célból ott egy nagyszerű szállót is építettek, hol a legnagyobb angol kényelmen kívül a halastavak igazgatósága is van, hogy a sportsmannoknak a vizeket rendelkezésükre bocsássák. A múlt héten London, Bristol és más városokból az Angol-club tagjai itt adtak egymásnak találkozózt azon célból, hogy nagy pisztráng halászatot rendeznek. Az eredmény nagyszerű volt. Volt nap, mikor egy-egy halászra 45 darab pisztráng jutott. Az angol lapok eme eredményt erősen kürtölték s ezzel ama vállalatnak nagyszerű reklámot csináltak.

KÖZGAZDASÁG.

A növények illata.

Sokféle és csodálatos s azért reánk nézve nagyrészen megfejthetlen titkokba vannak burkolva az erők és tulajdonok, melyekkel a természet a legkisebb növénykét, a legegyszerűbb növényi szervet is felruházta. Látjuk ezen erők hatásait, tapasztaljuk ama tulajdonok nyilvánosságait: de tulajdonképeni *lényöket* nem vagyunk képesek kinyomozni s meghatározni. Ismerjük a sejtet, mint alapszervet az összes növényországban: tudjuk, hogy ennek tevékenységétől származik minden kifejlés és továbbképződés; tudjuk, hogy ez gócza minden megifjulásnak, kiindulási pontja az egész növény szerv-képződés minden tüneményének; tudjuk, hogy a sejtben jelen van ez a csodálatos erő, de hogy honnan származik: arra bajos megfelelnünk. Szemünk örvendve szemléli a növényzet zöld ruházatát; a virágok eleven, tarka szinei gyönyörre ragadnak bennünket: s mi nem tudjuk, mi készíti a sejteket arra, hogy itt zöld, amott fehér, piros vagy kék színanyagot teremtsenek, mely anyagok a lég és világosság hatására pompás köntösbe öltöztetik a növényzetet. Ép ily talányos előttünk sok növénynek — s általában a virágoknak — azon tulajdona, hogy kisebb vagy nagyobb mérvű, többé vagy kevésbé kellemes illatot fejlesztenek, s bár mindnyájan kedveljük a növények jó illatát s élvezetet találunk benne, de eredetét s valódi lényét nem tudjuk teljesen meghatározni.

Hogy az illat áramlása nem csupán egyszerű alap és cél nélküli párolgás, hanem legalább néhány esetben határozott életmunkássággal összekötött jelenség, az kitűnik például abból, hogy a maxillaria aromatica (a kosborfélék egyik pompás példánya) egy óra alatt elvesztette illatát, amint himporral mesterségesen megtermékenyített, míg ellenben a meg nem termékenyített virágok illatjukat folyton megtartották. Fontosabb megfigyelés után észlelhetjük azt is, hogy minden növény abban az állapotban illatozik legerősebben, midőn virágzata a kifejlés legmagasb fokát elérte s kellő hőmérsék izgatja a himtenyészszerveket. Ebből következtethető hogy az élénk illatfejlődés a termékenyítés folyamatával közel viszonyban áll, anynyira, hogy előbbit a legmagasabb növényi életerő kifejezéseül tekinthetjük. Azután még más jelenségek is ismeretesek, mik határozottan mutatják, hogy az illatozás a termékenyítéssel egészen okszerű összefüggésben áll; értjük a sajátmű melegkifejlést, melyet *Lamare* francia természetbuvár észlelt először egy sárkánykontyvirágon (arum italicum). Ennek több példányai határozottan fokozott hőmérsékletet mutattak a csucsidomu virágbokrétaiban a beporozás alatt. Hasonló tüneményt észleltek az «éj királynője»-nél (*cereus grandiflorus*), az

Antillákról származó ezen kaktusnál, mely szép nagy szirmait este nyitja ki, hogy csak egy éjen át illatozzék s ezen rövid virágzási idő alatt észrevehető meleget s erős vanília illatot fejt ki. Még feltűnőbb tapasztalható mindkét tünet a victoria regiá-nál, mely szirmai teljes kifésülésénél a himszalak hőmérsékét 17—21 reaumuri fokra emeli s egyidejűleg élénkebb illatfejlést nyilvánít. Ezen hőkifejlési tünet magyarázatát abban akarják adni, hogy ezt bizonyos elégségi műveletnek tekintik, melyben a virágok megtermékenyüléskor igen sok szénsavat használnak el. Így aztán a növekedett illatválasztás is szoros összeköttetésben áll ama folyamattal.

Általában a melegség befolyása igen nagy jelentőségű a növényi szüleményekre, annyira, hogy a növényillat is igen függni látszik attól. Ki maga is tenyészt virágokat s alkalma van azokat figyelemmel kíséni, tapasztalni fogja, hogy első tavaszi virágaink nem valami tartós illatúak; de a mint az évszaki meleg növekszik, úgy szaporodik a jószagu virágok száma is, tetőpontot érve illatár tekintetében a pompás rózsákkal. Észre lehet venni azt is, hogy a virágok (értve gyümölcsfáink virágait is), nem illatoznak minden évben egyformán, mert az évi időjárási viszonyok nemcsak a növekedésre és tenyésztésre vannak lényeges hatással, hanem a növény anyagaira s azok elemeire is. Ezen viszonyokról föltételeztetik aztán az illatos növények növekedése dél felé. Mert ha már a mi mérsekelt égaljunk alatt is sok gyöngé, finom illatú növény van: a virágoktól pompázó forró-övi tartományok nemcsak gazdagabbak illatos növényekben, de itt az illat is oly magas fokra növekedik, hogy többé nem kellemes, hanem bódító.

Ezen látszólagos hátrány (illatbőség) azonban másfelől ismét nyereség, mert például a mi gyöngéd illatú rózsáinkat, nem lehet ama drága illatszerek jövedelmező készítésére fordítani, melyekre a délszakibb verőfény őket kifejleszti. Sok meleg földövi disznóvénny, a legillatosabb fajból, ha nálunk fáradsággal és mesterséggel virágzásra hozatik, szinpompájának fogyása s illatának csökkenése által világosan kimutatja, hogy idegen földben érzi magát s nélküli honának napfényét.

De nem csupán a meleg az egyetlen irányadó tényező a virágillatot illetőleg; még más befolyások is vannak, melyek szinte döntőleg hatnak a növények chemiai alkatrészeire s így az illatképzésre is. Légnedvi viszonyok, a talaj összetétele; talán még finomabb, ismeretlen égalji viszonyok, a meleggel kölcsönösen, valószínűleg szintén hatással vannak a növények sajátosságaira. Ekként lehet megdönteni azon téves, de nagyon elterjedt véleményt, hogy éjszakra s a magas hegyeken a növényeknek nincs illatuk. A Fekete-erdő nyirfáját élénk, gyantás erdei illatáért szívesen aggatják a szobák falaira s ez a Lappföldön még erősebben s kellemesebben illatozik. Az Alpok s Kárpátunk növényzetéről is el lehet mondani, hogy aránylag még illatosabbak, mint az alföld viránya. És épen úgy, mint fenebb a déli növényekről mondtuk, az éjszakai szintén elvesztik sajátos illatjukat, ha melegebb vidékekre vagy magasabb helyről a síkságra vitetnek. Hegyeink kitűnő zamatu számóczája elveszti illatát a forró övön; hasonlót lehet mondani sok gyümölcsfajokról is, melyek pedig a déli ég hatása alatt, gyümölcseik nagysága és nedvbősége tekintetében ugyancsak kitűnnek. Ha tehát így a változó helyviszonyok megfelelő hatást nyilvánítanak a növényanyagokra, vannak mégis néhányan azok közt olyanok, melyek a nélkül, hogy közönségesek lennének, minden égöv alatt találhatók. Más példák mellőzésével csak a coumarint (köméndék) említjük meg, amaz illat-

anyagot, mely a tejoltó galajban, valamint a tonka-babban, vagyis Guyana erdői, tölgy magas tonkafájának magjában jön elő; ez anyag kölcsönzi a szénának az ismert jó szagot, ez adja meg a nyirbornak a fűszert s ezzel tesz illatossá a tobákszelenczék tartalmát (faba tonka).

A természeti vegyrokonsággal összhangzó jelenségként tűnik fel az, hogy némely növény családok szerfölött kevés, mások ellenben annál több részeket tudnak felmutatni, melyek különösen kitűnnek jó illat-gerjesztés által. Az ernyős növények például e tekintetben egészen előnyben vannak, míg a fűvek, mondhatni igen szegényül hagyattak.

Feltűnő az is, hogy a virágok színének és illatának semmi köze egymáshoz, jóllehet mindketten ugyanazon forrásból látszanak származni. Mert bár a fokozódott lég-hatás általában feltűnő élénkséggel színezi őket s a növekedett hőmérsék illatjukra is jótékony befolyással van, mégis sokszor a legélénkebb, legtarkább színű virágzat kevésbé vagy épen nem illatos. Legszagosabbak a fehér színű virágok, azután jönnek a pirosak, de a barnák vagy a narancssárgák közt már fogy a száma azoknak, melyek kellemes illatot adnak.

De hol van hát tulajdonképen a növények illatának fészke s eredete? Talán különös szervek vagy edények léteznek a növénytestben s ezek készítik és árasztják az illatot? S általában aztán mi hát ez az anyag?

Ezen kérdésekkel hozzuk elő ismét a növényéletnek ezikkünk elején említett physiologiai talányát. Még senki sem látta az illatanyagot, nem oszlatta föl bonczkésével részeire, melyek kifejlesztik s elterjesztik; nem fedezhette fel górcsővel a virágok eme röpke szellemét; senki sem tudja honnan ered az a kellemes illat, melyet a lanyha nyári lég, ezer meg ezer kedves virágról felénk hoz.

De ha nem sikerül is a növényillat tulajdonképi lényét felfedeznünk vagy elemeire bontanunk, ismerünk mégis egy anyagot, egy növényi productumot, mely ha nem is egyetlen — de mindenesetre egyik legfőbb forrása a növényillat előállításának. Ezen anyag épen oly viszonyban áll az illathoz, mint a szín-szemcsék, a növény zöld vagy tarka színéhez; azaz: ezen anyag nem maga a szag vagy illat, hanem annak csak forrása, szerve, melylyel az szoros összeköttetésben van s melytől függ. A növények ugyanis illatjuk származását bizonyos *aetheri* vagy *illó-olajtól* nyerik, oly anyagtól, mely rendes hőmérséknél s tiszta állapotban szintén folyadékhoz hasonlít s erős, kellemes, fűszeres illatu, de sokszor kellemetlen szagu és maró fűszer izü. Ezen olajok meg vannak úgy a virágrészekben, mint a magban s gyümölcsben, valamint a levelekben, ágakban, gyökerekben és hagymákban is; egyszóval a növény minden részében s itt vagy saját csatornáikban, vagy különös sejtekben és sejtszövetekben, mint kis cseppecskék jönnek elő és pedig néha mint kész állományok, de legtöbb esetben két vagy több folyékony anyagnak sajátos chemiai egyesüléséből. Néha egy és ugyanazon növény különböző részein, más-más aetheri olajat tartalmaz; p. a narancsfánál a virágok olaja különbözik a levelek olajától s a gyümölcs héjának olaja ismét mind a kettőtől. S minthogy, mint fenebb láttuk, a növények illata sokban függ a talajtól, az égaljtól, légköri s egyéb behatásoktól; világos, hogy ez okok befolyásukat legelőbb is az illó olajok sokaságára és minőségére gyakorolják s második helyen aztán ezektől függ a növények illata. — Vegyi összetételök tekintetében igen különbözők ezen olajok, de azért csak két fő csoportra oszthatók; az elsőbe tartozók csupán *szénenyből* és *kőnenyből* állanak, a második csoportbeliek ezen két vegyi alkatrészen kívül

még *élenyt* s *légenyt* tartalmaznak. Utóbbiak a legkevésbé kellemes szagu olajok.

Ha tekintetbe vesszük, hogy az összes emberiség idők kezdete óta természetes kedvét találja a különféle növények és virágok illatában: könnyen megérthetjük, miért igyekszik azokat, amennyire módja s alkalma engedi, közelébe gyűjteni s saját gyönyörködtetésére, élvezetére tenyészteni. Épen így el van terjedve az aetheri olajok kedvelése, valamint gyakorlati alkalmazása is. Mig egy részök (az élenytelen) világítószerül használtatik, addig mások gyógy- vagy fűszerekül szolgálnak, többeket pedig füstölő anyagul alkalmaznak. De legnagyobb becses birnak ezen drága illatanyagok (illó-olajok s virágszirmok) az illatszerészek előtt, akik ezek segélyével temérdek készítményt állítanak elő, melyek általános elterjedésnek s kedveltségnek örvendenek.

Milesz Béla.

Gazdasági közlemények.

A phylloxera Budán! A mitől mindig féltünk, de a mit remegve mégis biztosra vártunk: megérkezett. — *Buda határa el van lepre a phylloxerától* és pedig nemcsak a Svábhegy, Mártonhegy és Sashegy; de ezeken túl az u. n. «Lustriedel» dűlő, sőt ezen túl az egész határ egész Buda-Eőrsig. — Buda-Eőrs szőlői maguk is már inficziáltak; az inficziált területet 20 holdra terjedőnek tartják, de mi jól tudjuk, hogy közben mindenütt meg lesz az már a szőlőkben. A Gellérthegyen, melyen az országos vinczellérképezde szőlője is áll — még eddig nem találtuk meg a veszedelmes ellenséget, mi valószínűleg onnét lehet, mert a budai hegylánczról a Gellérthegy meglehetősen el van szigetelve. Mindazáltal, hogy mi sem sokáig mondhatjuk szőlőnket phylloxeramentesnek, ez könnyen belátható, ha meggondoljuk, hogy a közlekedés a budai hegyek között igen nagy s igen sok birtokosnak van szőlője a Gellérthegyen és egyéb budai dűlőben is, honnét a munkások a Gellérthegyre jönnek át dolgozni, ha munkáikat egyéb s már inficziált szőlőkben napközben bevégezték. Hogy mily káros hatással lesz ez a budai s nagyobbára szőlője után élő lakoságra, azt egyelőre ki sem lehet számítani; de annyira már mindeki tisztában van magával, hogy e veszélyt kicsinylenünk nem szabad s mindent el kell követni a még mentes borvidékeknek, hogy oda a rovar át ne hurczoltassék. — A budai nép, mint halljuk, a kormánytól kér sürgős intézkedést, de mi tehet a kormány — mi nem tudjuk. Itt más mód nincs hátra, mint vagy gyériteni, vagy erélyesen hozzálatni az amerikai veszszők szaporításához.

Az országos mintapincze köréből a borászati kormánybiztosságtól a következő sorokat vettük: «Tekintettel arra, hogy a m. kir. orsz. központi mintapinczébe beküldött borminták, melyek megbirálás végett a mintapincze felügyeletével megbízott állandó bizottságnak bemutattnak, eddig különféle formájú, színű és ürtartalmu palaczkokban küldettek be, tekintettel arra, hogy a minták összehasonlítása céljából azok megőrzése és kezelése sok nehézséggel jár; ennek elhárítása céljából fekérem (címet) miszerint saját hatáskörében sziveskedjék oda hatni, hogy mindazon bortermelők, kik az országos mintapincze intézmény előnyeit élvezni és borkészletüket a pincze szabályzat §-ai rendelkezéséhez alkalmazva beküldeni hajlandók, a borvinták részére már régebben megállapított 1½ decziliteres fehér színű palaczkokat használni, s mindegyik fajú és minőségű borból legalább 2—2 mintát czimlappal ellátva, — melyen megjelölendő a bortermelő neve, lakása, utolsó postája, a termelés éve és a borkészlet mennyisége — beküldeni sziveskedjenek. Végül tisztelettel értesitem (címet), hogy a szóban levő palaczkok itt helyben Kossuch János üvegyáros czégtől (vámházkörut 6. sz.) darabonként dugóval együtt 5 krajával kaphatók és hogy kényelem tekintetéből a központi mintapincze kezelésége az esetleges szükséglet megrendelését szivesen eszközli. Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását. Budapest, 1884. május 29. Miklós, kir. tanácsos és orsz. borászati kormánybiztos.»

Szőlőmivelésre való gőzekét construált Fowler és társa ismeretes gépgyáros czég, egy spanyol szőlőbirtokos egyenes felszólítására. Ezen eke a mély szőlőtalajt 130 cm.-nyi mélyen ragadja meg és 60 cm. szélességben teljesen megforgatja. Jelenleg már két szőlőgazdaság van Spanyolországban a Fowler-féle gőzekével felszerelve. A czég csak nagy nehezen határozta el magát szőlőmivelésre való gőzeke construálására, mert azon ellenvetéssel

találkozott, hogy a szőlőben a mély művelés általán nem alkalmazható, a mennyiben a szőlőültetvények rendszeren csekély cultúr-rétegű talajon állanak. A czég azonban azon meggyőződésre jutott, hogy a szőlőnek, mely mélyebb rétegekből veszi táplálékát, csakis elő. yére szolgálhat, ha a felső tápláló réteg aláforgatás által a gyökerekhez közelebb hozatik. A gőzekét különben könnyen lehet alkalmazni a különféle talajokhoz. A Spanyolországban alkalmazásban levő gőzekékel 6 lóerejű gőzkép használata mellett — 20 acret (egy acre = 0.7 kat. hold) lehet egy nap alatt megkapálni.

HETI SZEMLEK.

UDVARI HIREK.

A király ő felsége látogatást tett a bécsi új városházán, hogy a Liebenberg-emlék mintáját megtekintse. A szoborbizottság élén Uhl polgármester fogadta az uralkodót, ki élénk érdeklődéssel szemlélte meg a török ostrom idején élt bécsi polgármester emlékére emelendő szobor tervét. Ő felsége tüzetes felvilágosítást adatott magának mind a művészi, mind a pénzügyi részletek felől. Az emlék negyven láb magas lesz s tetején oroszán fog állani; ő felsége megjegyzé, hogy az oroszán-alaknak élénkebbnek kell lenni, mint a hogy a terv mutatja; az emlék negyven ezer frtba fog kerülni, ez összegből azonban még csak kétezer frt van együtt. Urnapján ő felsége részt vett az ünnepélyes körmenetben. Kiséretében volt a trónörökös, a Bécsben időző összes főherczegek, a miniszterek és udvari főméltóságok. Bécs városa polgármestere ezuttal viselte először az arany díszlánczot, melyet bécsi polgárok ajánlottak fel. Midőn ő felsége a burgha visszatért, a nagy közönség lelkesülten éljenezte. Este ő felsége elutazott Feldaffingbe, hová Erzsébet királyasszony múlt szombaton érkezett meg. A király három-négy napig marad ott. Münchenben való átutaztában a pályaudvaron Gizella főherczegnő és férje üdvözölték.

A király ő felsége Bécsben szemlét tartott a Kanizsa-vidéki 48-ik számú sereged fölött s meglegedését fejezte ki; jelen volt Rudolf trónörökös és Károly Lajos főherczeg is.

Rudolf trónörököst Vilmos német császár hir szerint meghívta, hogy őszkor vegyen részt a keleti Poroszországban tartandó szarvas-vadászatokban.

A trónörököspár Badenben és Allandban időzött néhány napig. **Rudolf trónörökösnek** a bécsi egyetem küldöttsége átnyújtotta a disztudori levelet. A bécsi egyetem disztudori felavatásai régi szokás szerint a felavatandó lakásán történnek. A küldöttség délbén jelent meg a burghban; tagjai voltak dr. Lang Viktor rektor, dr. Tschermák Gusztáv bölcsészeti dékán és dr. Miklosich Ferencz, ez alkalomra kinevezett felavató. A trónörökös tábornoki egyenruhát viselt s a küldöttséget lakosztályában fogadta. A rektor kérte a trónörökösöt, hogy fogadja el a bölcsészettudori oklevelet s beszédében rövid visszapillantást vetett az egyetem történetére. Majd dr. Tschermak dékán vette át a szót s örömeinek adott kifejezést, hogy az egyetemi legnagyobb kitüntetés a trónörökösnek ajánlhatja fel. Mint természetrajzi tanár is osztozik ez örömben, ugymond, mert a trónörökös a természettudományokkal foglalkozik s kérte, hogy mint eddig, ezután is pártolja a tudomány haladását. Végül dr. Miklosich nyújtotta át néhány szó kíséretében a diszoklevelet. A trónörökös megköszönve a kitüntetés, melyet a tudomány előmozdítása érdekében való törekvésének elismerése gyanánt tekint, kérte a megjelenteket, hogy fejezzék ki társaiknak is, mily szivesen fogadta a disztudori címet. Ezután beirta nevét az egyetemi albumba s a küldöttség tagjaival társalgásba bocsátkozott. Az osztrák főuri fiatalág szerencsés volt elkerülni a megjegyzéseket, melyeket ő felsége annak idején ily alkalommal a magyar főuri ifjuságra tett.

H A D S E R E G.

Reformok az orosz hadseregben. Az oroszok czárja a trónörökös nagykorúsítási ünnepélye alkalmával, a hadseregbe nézve nevezetes reformokat léptet életbe. Az orosz hadseregben eddig ugyanis az a beosztás volt, hogy a különböző fegyvernemhez tartozó egyrangú tiszték úgy javadalmazás, mint rang tekintetében különböztek egymástól. Például az egyik fegyvernem hadnagya egy másik fegyvernem hadnagyától fizetés és rangban különbözött. Ha egy ilyen kiváltságos fegyvernemhez tartozó hadnagy a másik fegyvernemhez átlépett, ott már az átlépése által magasabb rangba jutott. Sőt 3 ilyen kategória is volt. A régi gárdához tartozó tiszték két fokkal jártak elől a többieknel. Eme különbség most már meg fog szünni. Bármely fegyvernemhez tartozó hasonrangú tiszték

jövőben úgy fizetés mint rang tekintetében egyenlők lesznek. Némi kiváltsága csak a régi gárda tagjainak marad még meg, de ez is csak rövid ideig fogja még magát fentartani. Egy másik nevezetes változás továbbá még az, hogy az előléptetés ezentul nem dandár, hanem sereg szerint fog történni. Hogy mégis a birodalomnak nagy kiterjedése nehézkessé ne tegye, a létszám nyilvántartását általában az adminisztrációt: három főrésze osztatik be az egész hadsereg, u. m. az Európai Oroszország, Kaukasz, Turkestan és Omsk hadseregére. Az előléptetések minden január 1-én történnék.

EGYHÁZ.

A pápa ő szentsége Angelo Jacobini bibornokot kinevezte a «Nobile Collegio dei Commercianti», és Bartolini bibornokot az illyr hospitium és a szt. Czeccilia német egyetectorává.

Ő szentsége késznek mutatkozott a gróf *Ledochowski* bibornok által benyújtott resignációt elfogadni, föltéve, hogy a porosz kormány oly férfit fog elfogadni Ledochowski utódául, ki úgy a Szentszék, mint az egyházmegyei hivek bizalmát bírja, s hogy a kormány kötelezi magát, hogy a clerus előképzését és a bejelentési kötelezettséget illető főkérdések megoldásához komolyan hozzá fog, hogy e szerint a püspököknek valahára lehetővé téssek egyházmegyéik üdvös kormányzása. Schlózer azonnal jelentette Berlinbe, hogy a posen-gneseni érsekség ügyének elintézése bevégzett ténynek tekinthető, miután a pápa *Ledochowski* bibornok resignációját elfogadta. Majd nemsokára a bibornok-államtitkár jegyzékfelét nyújtott át Schlózernek, melyben az ő szentsége által tett kijelentésre vonatkozólag tudatta, hogy megbízott ő szentsége által, miszerint bocsátkozzék tárgyalásokba a gnesenposeni érseki szék új betöltését illetőleg. Ezen, különben rövid, jegyzékben ismételtetik azon ohaj, hogy ő szentsége elvárja a porosz kormány előzékenységét a fent említett pontokban. Erre több rendbeli értekezlet következett a bibornok-államtitkár és Schlózer közt, mely alkalommal azonban az utóbbi gondosan kerülte a Szentszék által a porosz kormánytól követelt viszonzolgálat felemlítését. A bibornok-államtitkár a poseni érseki székre Cybichowski gneseni fölszentelt püspököt, herceg Radziwill Edmundot és Likowski kanonokot javasolta. Schlózer erről jelentést tett Berlinbe, s azután tudatta a bibornok-államtitkárral, hogy a porosz kormány egyik férfit sem fogadhatja el. A porosz kormány egy férfit javasolt; erre vonatkozólag a bibornok-államtitkár megjegyezte, hogy amennyire személyes kérdéstről van szó, a szent atya elfogadhatná ugyan a kormány javasolta férfit, bár az általa javasolt három jelölt visszautasítása nagyon érzékenyen hat rá; a mostani érseknek visszalépése azonban csak akkor következik be, ha a kormány teljesíti az ő szentsége által föllállított föltételeket. Ezzel szemben azt állította Schlózer, hogy semminemű föltételekről nem volt szó, s bár a bibornok-államtitkár hivatkozott a maga jegyzékére és ő szentségének beszélgetésére Schlózerrel, ez utóbbi állhatatosan megmaradt állítása mellett. *Erre ő szentsége* tudatta Schlózerrel, hogy eláll azon szándékától, miszerint Ledochowski lemondását elfogadja.

Rómában legközelebb egy Jeruzsálemből visszaérkező müncheni zarándokcsapatot várnak. E 26 tagból álló kis zarándokcsapat, mely Münchenben szervezkedett, egész nemzetközi társulat. Van köztük bajor, 6 porosz, 2 svájci, 8 osztrák, egy szász, 3 amerikai.

Az olasz községi választások Rómában is a katolikusok győzelmével végződtek: a kath. «Unione Romana» jelöltjei nyerték el a legtöbb szavazatot, ami ismét világos bizonyítéka, hogy az örök város a tizennégy évi bitorlás által oda becsődített egyházellenes forradalmár elemek dacára ma is az, a mi volt: a pápák Rómája! Ez a legékebben szóló tiltakozás a forradalmár bitorlás ellen: hiába mondják az olasz bitorlók s a velök rokonszenvező politikusok, hogy Róma a savoyai forradalomé, megczáfolják őket a tények minduntalan; így a tegnapi községi választás sem jelenthet egyebet annál, hogy az ősi Róma elvben kiséprözte onnan a bitorlókat.

A megboldogult Mária Anna királyné remek és rendkívül becses ajándékot hagyott a prágai székesegyháznak. Nem egyéb az, mint amaz aranyrózsa, melyet neki 1831-ben XVI. Gergely pápa küldött. Az aranyrózsa pompás csokor, mely tizenhárom rózsából és levelekből van készítve szinaranyból. A csokor egy ó-római stílusban készült arany edényben van elhelyezve. Ez értékes ajándék e hó 4-én tételte le Hora Antal székesegyházi custos által a kincstárba.

A németországi katolikusok XXXI. nagygyűlése az idén a bajor Felső Pfalzban, Amberg-ben lesz, augusztus 31-től szeptember 4-ig.

Somlai Theodorik áldozópap- s péterdi lelkész, a végszentségek ájtatos felvétele után, életkora 40-ik, szerzetesi élete 23-ik és áldozársága 16-ik évében, f. hó 24-én reggeli 4 órakor, szivszélhűdés következtében Pannonhalmon elhunyt.

Ft. Lönhardt Ferencz erdélyi püspök ő nagy méltósága pünkösd másodnapján részt vett a tanító-képezdei jubilaris ünnepélyen Csik-Somlyón, hol ez alkalommal Csikmegye, a kerületi papság és

a tanügy férfiai a kegyeletes emlékü Somlyó község élén, ovatio-szerű fogadtatásban részesíté. A somlyói jubilaris ünnepélyek után másnap, jun. 3-án Alesikon és az Olt gyönyörű völgyületén át, utját Mikó-Ujfalu felé vette a lángbuzgalmu főpásztor, hogy a szepsi-miklósvári esperesi kerületben teendő püspöki körutját megkezdhesse.

Ő felsége Tóth István günyői esperes-plebánosnak a Ferencz József rend lovagkeresztjét, *Kuppis* Károly taápi plebánosnak pedig a koronás arany-érdemkeresztet adományozta.

Ő felsége, a krasznányi róm. kath. egyházközségnek, iskola-építkezési czélokra kétszáz forintot, az alsóremethei gör. kath. hitközségnek, iskolaépítkezési czélokra száz forintot, a kállósejéni gör. kath. hitközségnek, a templom és iskola helyreállítására száz forintot, a szászbereki gör. kath. hitközségnek, iskola-építkezési czélokra száz forintot, a szécskereszturi gör. kath. hitközségnek, iskola-építkezési czélokra száz forintot, a magyar jlesztrebi helv. hitv. egyházközségnek, a leégett paplak felépítése és tűzvész által megrongált templom helyreállítására kétszáz forint, a puchói ág. hitv. ev. hitközségnek, iskola építkezési czélokra száz forintot méltóztatott magánpénztárából legk. engedélyezni.

EGYLETEK.

A bölcsészethallgatókat segítő egyesület szünidei bizottsága következőleg alakult meg. Elnök Kardos Albert, titkár Kalmár Elek és Illésy János, pénztárnok Szijjártó Miklós, ellenőr Erdélyi Pál, könyvtárnokok Radó Antal és Darkó Béla s bizottsági tagok Aczél János és Pápay Károly.

A Bataton-egyletről Heksch Sándor így nyilatkozik: «Hogy a Balaton-egyletnek fennállása második évében 511 tagja van, az elég, de a mit ennyi taggal tett, az kevés. Az «Oesterreichischer Touristen-Klub»-ot csak azért említem, hogy a szakértő vezetés eredményére mutassak rá. Hogy a Balaton-egylet szerezzé be a második hajót, nem mondom, de igenis azt, hogy az egyet sajtó utján és más összeköttetései által hasson a cél elérésére, addig is pedig eszközölje ki a meglevő egyetlen egy hajó menet-rendjének olyan módosítását, hogy a hajónak ne csupán Balaton-Füred, hanem a tóvidék több pontja is vegye hasznát. Hogy a «Balaton-album»-nak milyen befolyása lesz az idegenek forgalma emelésére, az attól függ, mikép lesz szerkesztve s mikép fogják terjeszteni; a mi pedig a «Kalauz»-t illeti, ennek, kiadásánál az egyet anyagi viszonyainak nem kellene szerepelni, sőt az egyletnek még haszna lehetne belőle, mert a mű támogatására a füredi és keszthelyi fürdők igazgatóságai, a balatoni gőzhajózási társaság, a birtokosok, vendéglősök természetesen hivatva vannak, hogy a költséghez hozzá járuljanak, mert hiszen anyagi hasznát voltaképp ők nyerik. Azt, hogy a bécsi kirándulások megindításához nagyon sok előmunkát kellene, nem ismerhetem el; csak hozzá kell fogni, a közlekedési viszonyok mai fejlettsége mellett igazi nagy nehézségek e téren többé nem léteznek. Ebben, mint a többi teendőkben, az a fő, hogy gyakorlatias, szakértő kezek vezessék az ügyet s erre hatni volt célja felszólalásomnak.»

A bortermelők országos szövete megtartotta évi közgyűlését, gróf Károlyi Tibor elnökle alatt. Gróf Keglevich István vezérigazgató terjesztette elő az évi jelentést, mely utalt az alapszabályok egy visszáságára is, hogy tudniillik a közgyűlést májusra, a számadások bezárását pedig augusztusra szabja. A szövete Budapestten irodát és két pinczét bérelt, Promontoron egy nagy pinczét 20,000 hektoliter befogadására, erjesztő kamrákat rendezett be több bortermelő vidéken s működését két irányban kezdte meg; tagjai borait kezeli és értékesíti s szüretelő egyleteket létesít, ezek borainak eladását közvetíti. Beküldött 29 tag 4638 hektoliter bort, számosan pedig bormustrát; eladtak 486 hektoliter bort. Lépéseket tettek a cognac-főzés ügyében is. A vezérigazgató aztán panaszkodott az érdekeltek közönye miatt s Huszár István indítványára elhatározták, hogy a kormánytól támogatást kérnek. Végül kiegészítették az igazgatóságot.

Az orvosok és természetvizsgálók egyletének 23-ik vándorgyűlésében való részvételre aug. 10-ig lehet jelentkezni a fővárosban Sztupa György, Temesvártt pedig Steiner Zsigmond gyógyszerészeknél. A közérdekű előadások úgy vannak megválogatva, hogy a két évvel ezelőtt tartott közgyűlés óta történt haladást minden oldalról megvilágítsák. A megnyitó közgyűlésen dr. Chyzer Kornél, zemplénmegyei főorvos, emlékbeszédet mond Montedegói Albert Ferencz fölött; Hazslinszky Frigyes pedig «A természet vizsgálata a vallásosság alapja» című értekezést olvas fel. A zárgyűlésen dr. Lichtenberg Kornél «A vasuti vonatvezetők köszvényes fülbántalmairól», dr. Chyzer Kornél pedig «Közegészségügyi bajaink összefüggése természettudományi hiányos nevelésünkkel» című felolvasásokat tartanak. A természettudományi szakcsoport üléseit dr. Horváth Géza «Az állat- és növényhonosítás» című értekezéssel nyitja meg s a szakülésekre számos érdekes előadás van bejelentve. A tudományos estélyeken dr. Pontelly István főgim-

náziumi tanár Délmagyarországot archeologiai tekintetben, Themák Endre főreáliskolai tanár pedig a Bjelo Berdo nevű homoksvatagot természettudományi és kulturális tekintetben fogják népszerűen megismertetni. A vándorgyűlés elnökei Ormós Zsigmond főispán, Brankovics György temesvári gör. kel. püspök; alelnökei Török János temesvári polgármester, dr. Hunfalvy János és dr. Chyzer Kornél; titkárai dr. Litsek Ákos buziási fürdőorvos, dr. Stefanovics Sándor temesvári főorvos, dr. Szalkay Gyula főreáliskolai tanár, dr. Dubay Miklós és dr. Breuer Ármin megyei főorvos.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Houdry Bibliotheca Concionatoria-t magyar nyelven ohajtván kiadni, minden két levél fordításért egy példány *Német Szellem* című regényvel kedveskedünk. Bpest II Dónáti u. 3. *A Havi Füzetek kiadóhivatala.*

M Ű V É S Z E T.

Flamache Viktor belga tüzérkapitány, ki mindig buzgólkodott, hogy a magyar képzőművészeti kiállításokon a belga és viszont a belga kiállításokon a magyar festészet a legkiválóbb művészek által legyen képviselve, Ő felségétől a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét nyerte.

Az Arany-szobor bizottsága az akadémia képes termében ülést tartott. Gróf Lónyay Menyhért elnökölt s gróf Andrássy Gyula is jelen volt. A szobor helye, alakja s a pályázat módja ügyében kiküldött bizottság javaslatát Pulszky Ferencz terjeszté elő. E bizottság többsége a muzeum homlokzata előtti kerti tér közepét ajánlotta, mit a nagy bizottság tegnapi ülése el is fogadott. Tehát a költő szobra a muzeum előtt fog állani. A szobor alakjául a kisebb bizottság oly művet ajánl, melynek talapzata a költő műveiből vett dombormivű csoportozakkal legyen díszítve. A nagybizottság azonban e javaslatot mellőzte s kimondá, hogy a szobor alakját a pályázó művészek tetszésére bizza. Az ajánlott pályázati módokat azonban egyhangúlag elfogadták. E szerint nyílt pályázat lesz, négy pályadíjjal; de egyszersmind három jeles szobrást külön szólnak fel a részvételre, kiknek műveit külön díjazták. A pályázat határideje a jövő évi június elseje. A mintáknak legalább harmadfél láb magasaknak kell lenniök. Azokat majdan az akadémia előcsarnokában állítják föl közszemlére, mielőtt a bíráló bizottság határozná fölöttük.

Z E N E.

Karének- és orgona-estély volt e hó 11-én a zeneakadémia termében az esős idő miatt csak középszámu közönség előtt; ez első sorokban láttuk azonban Trefort közoktatásügyi minisztert, Kárfy Titusz min. tanácsost, sat. Koessler János tanítványai közül a 3-ik karének-osztály és az orgona-tanszak növendékeit hallottuk. A zeneakadémia két derék orgonatanítványán, Pöltzl Gézá és Kozlák Lászlón kívül, kik Bach-féle műveket játszottak, Gallia Vilmos adta elő Liszt «Pápa-himnusz»-át szabatossággal. A vegyes kar kellő színezéssel, szabatossággal és hévvel énekelt; meglátszott előadásán a helyes, tapintatos vezetés. Előbb felekezeti énekeket mutattak be, melyek közül különösen a mélabus ó-héber dallam, a magán-részben Takács Mihálylyal és a hussziták harcziás éneke tetszett. A világi énekek közül egy régi francia könnyed táncdal Baldassare Donati egy kecses nápolyi dala, a népies énekek közül az erőteljes «Rule Britannia», egy régi magyar dal s egy cseh népdal ragadták meg leginkább a hallgatóság figyelmét.

Jótekonyczélú hangverseny a tengeren. Hauck Minnie, a jeles énekesnő, e napokban érkezett Amerikából Londonba. A gőzhajón számos utas volt s a hosszú ut unalmának csökkentésére hangverseny rendezése került szóba. A művész nő késznek nyilatkozott a közreműködésre, ha a hangverseny jövedelmét jótekonyczélra adják. Amak rendje szerint belépti díjakkal, még pedig borsos árak mellett rendezték a hangversenyt s harmadfélezer márka folyt be az elaggott német tengerészek segélyalapja javára.

S Z I N H Á Z.

A színházak előadásain nagyon meglátszik a szünidő közeledése. A közönség gyér, a színészek a tudatban, hogy kevesen nézik és a sajtó képviselői ritkán ellenőrzik őket, nagyon pongyolán játszanak.

A nemzeti színházban «Figaro lakadalmában» Spányi Irma kisasszony játszta Chembint, nem csekély jelét adva sokoldalúságának. Komáromi Mariska ügyes és kecses tusanne volt.

A krisztinavárosi szinkörben ujdonságokkal is próbálkoznak. Deréki «Buzavirága» bár gonddal írt, de igen kuszált mű, mely a meglehetősen előadás daczára sem gyujtott.

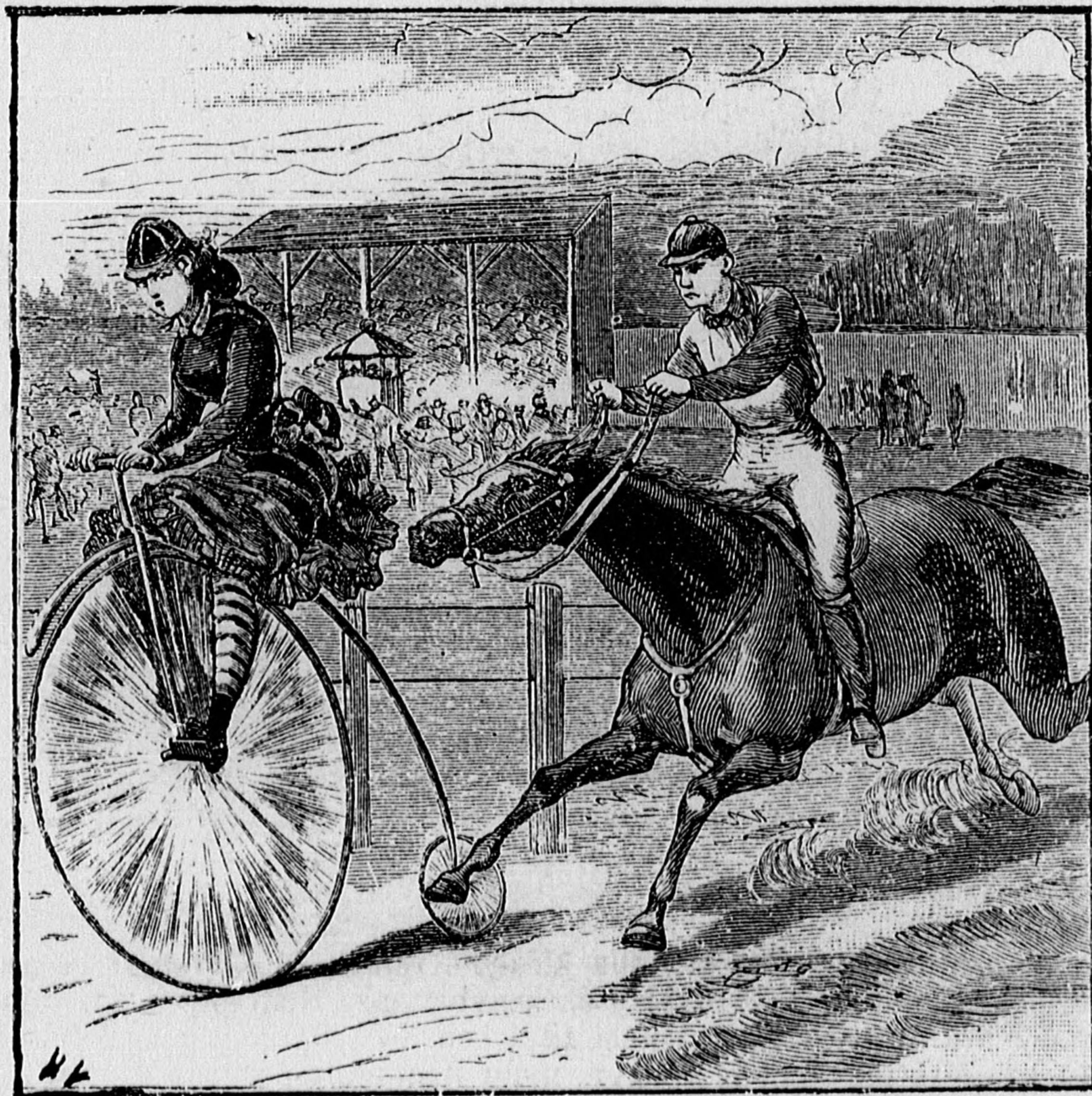
N Ő V I L Á G.

A női öltözkénnél a színek megválasztása époly fontos szerepet játszik, mint a kelméké vagy szabásoké. Minden halvány szín, a

sárgásszürke, a zöld, habos kék stb. gyöngyörűen áll friss, piros arcokhoz, de oly hölgyek, kiknek arczbőre sápadt, vagy beteges, épen nem viselhetik. Ezeknek élénk színek kellenek, melyek fel-frissítik az arczzint; vörös, violaszín, kékes szürke stb. ezek fel-elevenítenek, míg a többiek csak növelik a halványságot. Az árnyalt selyemszövetek maguk után vonták a hasonlóan csillogó szalmát, hogy a ruhákhoz hasonló kalapok készüljenek. Ezek igen csinos fantaisie tárgyak, melyek fehér csipke- és virágcsokrokkal igen szépen díszíthetők; az aranyhálók, gyöngyrostélyok még mindig közkedveltségnek örvendenek. A fekete tüll fővegeket gyöngygyel vagy a nélkül jobban viselik, mint valaha, és a leg-elegánsabb öltözékekhez is használják. Ezerféle különböző módon díszítik, vagy színes bársony csokrokkal vagy lepkék, vagy virágokkal.

A virágos színű habos selyemruhák nagyon divatosak fiatal asszonyoknak és leányoknak. Különböznél szebbet és aránylag olcsóbbat képzelni sem lehet; a szoknya rendszeren rövid és alatt egy körülbelül hat centiméter széles bodrozattal díszítetik fehér linonból. E szoknyához egy blouze-alaku polonaise készül, mely a derék körül keskeny szalagövével leszoríttatik; szebbet képzelni sem lehet, mintha ehez egy redőzött linon gallért veszünk, mely leomlik a vállakra és egészen fedetlenül hagyja a nyakat. E gallérek épen ellentétei az egyenes gallérokra varrott bodrozásoknak, melyek az állig értek és körül folyták az arcot. Ezek ellenben a ruhához erősítvük, mely egy nagyon kis pántban végződik. Leányoknak, kiknek fehér és üde arcuk van, e gallérek gyöngyörűen állanak.

«**Rózsaszínű bál**» a párisi előkelő körök legújabb divata. Eddig is voltak «fehér bálók», melyekben csupán fiatal leányok vehettek részt, egészen fehérbe öltözve; egymással táncoltak, mert férfivendéget nem volt szabad meghívni. A «rózsaszínű bál»-nál nincs ilyen korlátozás s férjes nők is részt vehetnek; az egyedüli szabály az, hogy a hölgyek öltözkén mindennek rózsaszínűnek kell lenni. És annyi rózsaszín együtt még sem fárasztó látvány, mert a leghalványabb rózsaszíntől a sötétvörösig számtalan árnyalatot láthatni s a toillettek egyes részeinek összeállításában nagy ügyességet lehet kifejteni. Díszítésül rózsák mellett a legkülönbözőbb vörös színű virágok szolgálnak.

Ló és kerékpár.

I P A R É S K E R E S K E D E L E M.

Magyar intézetek pénzbefektetéséről következő sorokat közöl a M. Lloyd: «*A magyar francia biztosító társaság mérlegéből* látjuk, hogy ezen intézet körülbelül 100,000 frt névértékű osztr. 5% papíráradékkal bír. Ennek árfolyama szerinti értéke 96,000 frt, évi jövedelme 5000 frt, mi szüksége van ezen intézetnek arra, hogy osztrák papírokba fektesse vagyonát, mikor 96,000 frtért körülbelül 108,000 magyar 5% névértékű papír járadékot vehet

5400 frt évi jövedelemmel. Az legyen a magyar társulatok hazafisága, hogy saját kárukra is inkább idegen állampapírokat vásárolnak? Nem lehet tudni, hogy az ilyen importált intézetek miféle érdekeknek szolgálnak. Csak emlékeztetni akarjuk a tisztelt olvasót ezen intézet létesítőjére, Bontouxra, ki midőn francia képviselő vala, egyik beszédében hivatkozott arra, hogy ő mily hasznos szolgálatokat tett hazájának Franciaországnak akkor, midőn vezérigazgatója volt az osztrák déli vasutnak az osztrák-olasz francia hadjáratok alatt. Ki tudja, hogy a megnevezett biztosító-társaság milyen szolgálatokra van hivatva? Ha ily módon bánik a magyar biztosításokból befolyt tőkével, akkor nem fog az országban bizalmat kelteni, sőt már most is sokat suttognak ezen intézet különös fogásu biztosítási módozatairól. Már pedig, ha az intézet itt üzleteket akar kötni, akkor kell hogy bizalmat nyerjen, mert ha nincs a közönségnek bizalma, akkor nem fog az intézet az országban prosperálhatni, bármily busás fizetésű jó beszédes ügynököket tartson, és bármily módon igyekezzék a közönséget félrevezetni, minden mathematikai alapot nélkülöző biztosítási rendszereivel.»

Az „Anker“ élet- és járadék biztosító-társaságnál 1884. április hóban benyújtott összesen 506 bevallás 1.378,553 frt biztosítandó összeggel és pedig: 306 bevallás 830,693 frttal halálesetre, és 200 bevallás 547,860 frttal életre. Kiállítva lőn 254 kötvény 772,857 frttal halál-esetre, és 182 kötvény 528,884 frttal életre; összesen tehát 436 kötvény 1.301,741 frttal. A havi bevétel volt 154,120 frt haláleseti díj és 126,500 frt betételekben, összesen 280,620 frt. Halálesetekért kifizettetett 60.060. Ez évben benyújtott 2332 bevallás 5,763.652 frttal, és kiállított kötvény: 5,383,153 frttal, ugyanezen időben bevétel 1.307.432 frt, halálesetekért pedig kifizettetett 238,063 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizettetett 12.510,621 frt és az 1871 84-ik túlélésitársulás (Associatio) eredménye 27,028.504 frt volt.

VEGYESEK.

KÉPEINKHEZ.

Az Ilze-völgy.

A népnek és a költőknek képzelmet gyönyörű regékre gyújtotta a völgy, melyet képünk ábrázol. Csudás alakokkal népesítették be, kik közül legcsudásabb az «Ilze herczegnő», kit Heine így beszéltet:

Én Ilze herczegasszony
Vagyok s mondom neked:
Jövel dús palotámba
S én üdvözítelek!

Fris, gyöngyöző habokkal
Locsolgatom fejed,
Bubánatos fiú, a
Fájdalmaid feledd.

Az én hókarjaimban,
Az én lány keblemen,
Bübájos ó regékről
Álmodjál kéjesen.

Csókollak és öllelek!
Ugy, mint Henrik királyt
Csókoltam és öleltem,
Ah, ő már porra vált.

Maradjon pornak a por!
Az élők éljenek!
Én szép vagyok, virúlok,
Szivem csordul, remeg.

Jövel, szállj palotámba,
Kristálypalota ez!
Ott tánczol sok lovag, hölgy,
Ujong sok fegyveres.

Suhog sok selymes úszály,
Sok érezsarkantyú csörg,
Sok törpe trombitál, bűg,
Zenél, dobolva döng.

Mint a királyt, karommal
Ugy hálózlak körül,
Belogtam a fülét, ha
Kürtszó rivallt kívül.

(ford. Koroda Pál.)

Tornászó hölgyek.

Napjainkban mindinkább nagyobb tért hódít a hölgyek testgyakorlása. Hartl vivóhölgyei e tekintetben érdekes bizonyosságai a haladásnak. Képünk a tornászat edző gyakorlati közben, különböző helyzetekben ábrázol, aczélszökevényeket.

Ló és kerékpár.

Mennyire lehet a kerékpár gyorsaságát fokozni, arra Igali Svetozár isnyújtott némi fogalmat, de a merészséget, melyet képünk ábrázol még sem sejtette, hogy a kerékpáros versenyre keljen egy jóvérű, trenirozott! paripával. E versenyt a kerékpáros diadalával ábrázolja képünk.

Az ebdüh gyógyítható. Pasteur jeles francia tudós legutóbb azon nagyszerű és üdvös orvostani problema megoldására vállalkozott, hogy az ebdüh gyógyításának módját feltalálja. Kiindulási pontja az ojtás. Ama kísérletekből, melyeket a nevezett tudós az utolsó években obszervált, kétségtelenül meggyőződött, hogy egy beojtott kutya a veszéstől teljesen mentve van és hogy hasonló proczessust kiállott ember az iszonytól megmenekszik, ha az rajta addig hajtatott végre, míg a düh ki nem tört. Miután az elmélet bebizonyította, hogy az ebdüh emberbe csakis kutyaharapás által vezetetik át, a kutyáknak rendszeres ojtása által az ebdüh pusztításnak elejét lehet venni. Pasteur találmányát egy szakbizottság elé terjesztette megbírálás végett. Igen valószínű, hogy javaslata kedvező fogadtatásban részesülend s hogy annak előnyeit elismerve, mindenütt törvény útján fogják behozni a kutyáknak a Pasteur-féle ojtóanyaggal való kötelező beojtását.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

a „Magyar Pénzügy“

közigazdasági-, ipar- és közlekedésügyi hetilap

IV. évfolyamára.

Általános Sorsolási Értesítő melléklettel

együttes előfizetési ára

Félévre 5 frt., Negyedévre 2 frt 50 kr.

Ez egyetlen magyar közigazdasági szaklapot olvasóink különös figyelmébe és pártfogásába ajánljuk.

A «MAGYAR PÉNZÜGY»-ben az olvasó folyton talál közleményeket a közigazdaság minden ágából, azaz tartalmaz **pénzügyi, közlekedési, biztosítási, földművelési, borászati, ipari, kereskedelmi stb. közleményeket**, mind a leghivatottabb és az ezekkel szakszerűen és kiválóan foglalkozó iroktól. E közlemények szigorúan szakszerűleg, de mégis a szakszerűségnek gyakran hátrányára lévő dagályosságtól ment nyelven iratnak, úgy, hogy a szakember és laikus egyaránt élvezettel olvashatják.

A «MAGYAR PÉNZÜGY» 1884. január 1-én IV-ik évfolyamába lépett és megjelen hetenkint csütörtökön legalább 1½—2 ivnyi terjedelemben csinos kiállításban és minden fontosabb huzás után «ÁLTALÁNOS SORSOLÁSI ÉRTESÍTŐ» rendes mellékletet ad. Nagy terjedelme daczára, hogy szélesebb körökben is elterjedést nyerjen, előfizetési ára a legolcsóbbra van szabva. — Az új év óta megjelent összes számokkal a kiadóhivatal még szolgálhat. Előfizetések a «MAGYAR PÉNZÜGY» kiadóhivatalába (Budapest, bálvány-utca 11) czimzendők.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos GRÓF KREITH BÉLA.